

HUMAN İNSAN

İNSAN DÜNYA İNSAN BİLİMLERİ DERGİSİ - HUMAN World Journal of Human Sciences

E-ISSN:

2018 - 2

MAKALELER:

1).

2).

3).

4).

5).

İNSAN / HUMAN

DÜNYA İNSAN BİLİMLERİ DERGİSİ WORLD JOURNAL
OF HUMAN SCIENCES

YIL-SAYI / YEAR-VOLUME

2018-2

AMAÇ-KAPSAM-YAZIM KURALLARI

- Amaç ve Kapsam
- Yazım Kuralları

E-ISSN

MAKALELER

1. DİJİTAL EKONOMİLERDE AR-GE VE YENİLİK: KÜRESEL GÖSTERGELERLE MERSİN İLİ DEĞERLERİ

Zehra ALAKOÇ BURMA

2. TÜRKİYE'DE AKDENİZ BÖLGESİ LİMON ÜRETİCİ FİYATLARI İLE BAŞLICA TÜKETİM MERKEZLERİ TÜKETİCİ FİYATLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ: TEK FİYAT KANUNU- VAR MODEL ANALİZİ

Erkan AKTAŞ - Aynur KARAÇOBAN - Kübra MAKCA

3. TOPLUMSAL CİNSİYET MOTİVASYON ÖLÇEĞİNİN TÜRKÇEYE UYARLANMASI

Zeynep AKGÜN - Yücel UYSAL

4. TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (TÜİK) "YAŞAM ENDEKSİ" VE BU ENDEKS KAPSAMINDA MERSİN, ANTALYA, ADANA VE KAHRAMANMARAŞ İLLERİNİN ANALİZİ

Zehra ALAKOÇ BURMA

5. İRAK'TA TÜRKÇE YER ADLARI

Necat Kevseroğlu

E-POSTA

TWITTER ADI

TELEFON

LINKEDIN URL'Sİ

Dergi Yöneticisi ve Baş Editör:

Prof. Dr. D. Ali ARSLAN

Kapak Tasarımı: Prof. Dr. D. Ali ARSLAN

Mizanpaj-Ofset Hazırlık: Prof. Dr. D. Ali ARSLAN

© D. Ali ARSLAN

İletişim:

Tel: 0532 270 81 45 / 0553 666 06 06

E – Posta: cimderaslan@hotmail.com

Not: Makalelerin her türlü idari, akademik ve hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

Amaç ve Kapsam

İNSAN Dünya İnsan Bilimleri Dergisi (HUMAN World Journal of Human Sciences) yılda iki kez (Temmuz – Ocak) yayımlanan uluslararası, multidisipliner, hakemli, bilimsel bir dergidir. Dergi çokdisiplinli bir akademik dergi niteliğine sahip olup, insan bilimlerinin her alanında, nitelikli araştırma ve derleme makalelerini bilim dünyası ile buluşturmayı hedefler.

“Bilgi insanlığın ortak malıdır” ilkesinden yola çıkan dergimiz, Açık Erişimli bir dergidir. Bu bağlamda, dünya genelinde, insan bilimlerinin her alanında araştırma yapan bilim insanlarına, araştırmalarını insanlığın faydasına sunabilecekleri nitelikli bir akademik platform olabilme idealiyle yola çıkmıştır. Dergiye gönderilen her makale, yayımlanmadan önce çift-kör hakemlik sürecinden geçer.

Aims and Scope

HUMAN World Journal of Human Sciences is an international multidisciplinary peer-reviewed journal published twice a year (July-January). The journal is a multi-disciplinary academic journal and aims to bring together quality research and compilation articles in the human sciences to the world of science.

Our journal is an Open Access journal and based on the principle of "Knowledge is the common heritage of humanity". It has set out with the ideal of becoming a qualified academic platform for researchers worldwide who can conduct research in all areas of human sciences, to the benefit of humanity. Every article submitted to the Journal, passes through the double-blind peer review process prior to publication.

ULUSLARARASI EDİTÖRLER KURULU

AD-SOYAD	ÜLKE
D. Ali ARLAN	Türkiye
Mehmet KARATAŞ	Türkiye
Galib SAYILOV	Azerbaycan
Prof. Dr. Seyfeddin RZASOY	Azerbaycan
Zümrüd MANSİMOVA	Azerbaycan
Aynur KHUZHAKHMETOV	Bashkortostan –Başkurdistan
Rif AXMADİEV	Bashkortostan –Başkurdistan
Eldar HACIYEV NABIYEVİÇ	Dagestan-Dağıstan
Ali TOPÇUK	Germany
Necat KEVSEROĞLU	Irak
Hüseyin BEYOĞLU	Irak
Bekezhan A. AKHAN	Kazakistan
Muhtar MIROV	Kazakistan
Roza Zh. KURMANKULOVA	Kazakistan
Anara A. KARAGULOVA	Kazakistan
Eshiev ASYLBEK	Kirghizstan
Selim BEZERAJ	Kosovo
Moslem SARBAST	Macaristan
Svetlana Petrovna ANZOROVA	Russia
Redzeb Skrijelj	Serbia
Radık GALİULLİN	Tataristan
Kakajan Janbekov	Türkmenistan
Rahimmammet KÜRENOV	Türkmenistan

Digital Ekonomilerde Ar-ge ve Yenilik: Küresel Göstergelerle Mersin İli Değerleri

Doç. Dr. Zehra ALAKOÇ BURMA¹

Özet

Küresel rekabetin yoğunlaşp bambaşka şekillere dönüştüğü ve 4.sanayii devrimine doğru gittiğimiz yıllarda bir ülkenin ekonomik gelişmişliği sadece emek, sermaye ve doğal kaynak miktarlarına bağlı değil, aynı zamanda bilgi ve iletişim teknolojileri ile AR-GE ve yenilikte yaptığı ilerlemelere de bağlıdır. Bu nedenle ekonomik gelişmişliği analiz ederken ekonomik faktörleri daha geniş perspektife yayarak analiz etmek ve ülkeler arasındaki rekabet güçlerinin ölçüldüğü değerlerinde incelenmesi doğru bir yaklaşım olacaktır. Küresel rekabetin geçerli olduğu günümüzde; küresel pazarda yer alabilmek, öne çıkabilmek ve pazarda söz sahibi olabilmek için AR-GE ve yenilik işletmeler açısından çok önemlidir. Geçmişte zorunlu olarak bölgesel üretilen ürün ve hizmetlerden faydalanan insanlar; günümüzde dünyanın her yerinden bu küresel ürün ve hizmetlere çok rahat ulaşabilmektedir. Bu yüzden işletmeler, ürün ve hizmetlerinde farklılıklar ve yenilikler sunmalı, bunları ihtiyaca, kişiye ve topluma özelleştirmelidirler, bunu da ancak AR-GE ve yenilik ile gerçekleştirebilirler. Son yıllarda her alanda olduğu gibi işletmeler ve yönetim alanında da AR-GE ve yenilik kavramı ve innative olmak çok önemli hale gelmiştir. Son yirmi yıl boyunca AR-GE ve yenilik çeşitli sosyal bilimlerde oldukça etkin bir araştırma alanı bulmuş ve yönetimin ilgi noktası haline gelmiştir.

Bu çalışmanın amacı; işletmelerin hayatını sürdürmesindeki en önemli kavramlardan biri olan Araştırma ve geliştirme ve yenilik ile ilgili kavramları açıklamak ve bu alanda Mersin ili ile ilgili yapılmış göstergeleri kullanarak hangi alanlarda hangi tedbirleri almak gerektiğini önceden öngörebilmektir. Bu çalışmada çeşitli kamu ve özel sektör tarafından hazırlanan Mersin ile ilgili Arge ve yenilik değerleri kullanılmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarından beklentimiz; Mersin'in durumunu ortaya koymak, hükümet, işletmeler ve bireyleri

¹ Mersin Üniversitesi, Mersin Meslek Yüksekokulu Öğretim Üyesi

Adres: Mersin Üniversitesi, Mersin Meslek Yüksekokulu, Tece Kampüsü, Mezitli, Mersin / TÜRKİYE,

Tel : (0324) 361 00 01 / 71003,

E-posta: zalakoc@mersin.edu.tr ve zalakocburma@gmail.com

bilgilendirerek, iktidarlar, iş dünyası, yöneticiler, bilişimciler, yatırımcılar, eğitimciler, üniversiteler için farkındalık yaratıp, geleceğe yönelik planlamalar, stratejiler ve yönetsel araçlar geliştirmelerinde rehber olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küresel Inovasyon Endeksi (KIE), Ar-Ge & Yenilik, 4. Sanayii devrimi, Mersin, Yönetim Bilişim Sistemleri (YBS), Yenilik.

Research & Development and Innovation in Digital Economy: Mersin Values by Global Indicators

Abstract

In the years when global competition has intensified and turned into different forms and we are heading toward the 4th industrial revolution, the economic development depends not only on the amount of labor, capital and natural resources but also on the progress made in innovation via information and communication technologies. For this reason, when analyzing economic development, it would be a correct approach to analyze economic factors by spreading wider perspectives and to examine their competitiveness between the countries. In today's world of global competition, Research & Development (R&D) and innovation are very important for enterprises in order to be able to take place in global market, to move forward and to have a voice in the market. People in the past were inevitably benefited from goods and services produced locally however in today's world can reach to all kinds of products and services produced globally. That is why the enterprises should present variations in their supplies and services and individualize them according to the demands of persons and communities. Research & Development and Innovation concept and being innovative have recently become an important concern in the fields of business and management as in every other. During the last 20 years innovation has found itself a significantly effective investigation area in various social sciences and have become the center of attraction by the executive committees.

The purpose of this study is; explaining the concepts related to research and development and innovation which are one of the most important concepts in the life of enterprises and using the indicators made in this area in the field of Mersin, in which areas it is necessary to predict which measures should be taken. In this study, Research & Development values related to Mersin prepared by various public and private sectors were used. Our expectation from the results of this study; To present the situation of Mersin, to inform the government, businesses and individuals, to create awareness for governments, business world, administrators, informatics, investors, educators, universities and to guide them in the development of future plans, strategies and administrative tools.

Keywords: Global Innovation Index(GII), Research & Development (R&D), 4th Industrial Revolution, Mersin, Management Information Systems(MIS), Innovation.

GİRİŞ

4. sanayii devrimini yaşadığımız günümüzde bilgi ve iletişim teknolojilerini yoğun olarak üreten ve verimli olarak kullanan ülkelerin dünya ekonomisinde söz sahibi olacağı ve bunu yapamayan ülkelerin ise geri kalacağı herkes tarafından bilinmektedir. Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), organizasyonlarda, yönetimde, üretkenlikte ve dolayısıyla ülkelerin refahında olumlu gelişmelere yol açmaktadır. (Burma, 2015:114) Susman ve Santoz'a göre (2000:429) bilgiye dayalı yatırımların temel amacı "etkililiği" ve "etkinliği" artırmaya yöneliktir ve ülkelerin hem gelişim hızını artırmak hem de refah seviyesini var olan düzeyinden daha yukarı taşımaktır. Küresel rekabet gücünü artırmak isteyen ülkeler nitelikli işgücü, araştırma geliştirme, yenilik, enformasyon ve iletişim teknolojilerine öncelik vermeli, bunları kişisel, toplumsal ve devlet kurumları bazında içselleştirebilmelidirler.

Ülkelerin ekonomik gelişmişliklerini belirleyen faktörler; tarihsel süreç içerisinde farklı biçimlerde gelişmiştir. Tarıma dayalı üretim yapan toplumlarda bu gelişmenin stratejik unsurunu tarımsal girdiler oluştururken, sanayii toplumlarında fiziki sermaye ve bilgi toplumlarında ise bilgi bir üretim faktörü olmuştur. Tarım toplumlarında en verimli topraklar ve sulama, sanayii toplumlarında kömür, petrol ve çelik, bilgi toplumlarında ise teknolojik bilgi birikimi ve teknolojik nitelikli işgücü en yüksek gelişmişlik ölçütü olarak karşımıza çıkmıştır.

Küresel rekabetin yoğunlaşp bambaşka şekillere dönüştüğü ve 4.sanayii devriminde olduğumuz yıllarda bir ülkenin ekonomik gelişmişliği sadece emek, sermaye ve doğal kaynak miktarlarına bağlı değil, aynı zamanda bilgi ve iletişim teknolojileri ile inovasyonda yaptığı ilerlemelere de bağlıdır. Bu nedenle ekonomik gelişmişliği analiz ederken ekonomik faktörleri daha geniş perspektife yayarak analiz etmek ve ülkeler arasındaki rekabet güçlerinin ölçüldüğü değerlerinde incelenmesi doğru bir yaklaşım olacaktır. Dünyada ülkelerin inovasyon performansı ile ilgili düzenli olarak yayınlanan iki önemli rapor vardır. Bunlardan ilki her sene General Electric (GE) tarafından araştırılan Küresel İnovasyon Barometresi ve diğeri de her yıl Dünya Fikri Haklar Örgütü (WIPO), Cornell Üniversitesi ve INSEAD işbirliğinde hazırlanan Küresel İnovasyon Endeksi (KİE)'dir.

Bu çalışmada; 2018 yılı Küresel İnovasyon Endeksi: KİE (Global Innovation Index: GII) raporunda yer alan 2018 yılı Türkiye küresel inovasyon endeksi göstergeleri kullanılmıştır. 2001 yılından beri WEF tarafından yayımlanan GII raporunun 2018 yılı için "Energizing the World with Innovation" teması ismi özenle seçilmiş ve rapor içerisinde özellikle 4.sanayii

devrimine ve inovasyonun önemine vurgu yapılarak gelecek ekonomilerin digital ekonomideki inovasyonla gerçekleşeceği belirtilmiştir.

Inovasyon kelimesi latince bir sözcük olan “innovatus” tan türemiştir. Yenilik, yeni ürünlerin ve üretim yöntemlerinin tanıtımında, yeni pazarların açılmasında, yeni hammaddelerin keşfedilmesinde ve yeni organizasyonların uygulanmasında oluşur. (Schumpeter, 1934). İcat ile inovasyon arasında fark vardır ve bu fark da ticari olarak geliştirilebilir özelliğinden kaynaklanmaktadır (Roberts, 1998:27). Inovasyonu çeşitli özellikleri açısından şu şekilde değerlendirebiliriz. Inovasyon bir rekabet aracıdır, innovation bir sistemdir, inovasyon kurumsal ve ulusaldır, inovasyon yayılımcı ve değişimci etki yaratır, Innovation tüm çevrelerle etkileşim içindedir.

Şekil-1: Inovasyonun özellikleri

Innovation aracılığı ile ürün ve hizmet çeşitliliğini artıran ülke ve şirketler fark yaratarak, diğerleriyle yarışta öne geçerler. Artan üretim, ihracat, satış ve personel kapasiteleri ile milli gelir ve toplumsal refahlarını yükseltirler. Ayrıca günümüzün en büyük sorunlarından biri olan işsizliğe de çözüm yolu bularak istihdamlarını artırırlar. Yenilikçilik, girişimciliğin bir aracı ve refah seviyesine ulaşmak için bir kaynak oluşturmayı sağlayan bir eylemdir. (Drucker, 1985). Bu yüzden ülkeler ve işletmeler her alanda sürekli olarak yenilenmek zorundadırlar.

Türkiyenin gelişmekte olan ülkeler grubundan, gelişmiş ülkeler grubuna geçebilmesi ve bu ülkeler içerisinde yerini alabilmesi için inovasyondaki yerinin tespit edilmesi, eksiklerinin doğru analizi edilmesi ve daha sonra doğru ve etkin inovasyon politika ve stratejilerinin

oluşturulması gerekmektedir. Yenilikçi fikirler, ürünler ve süreçler, kuruluşların rekabet güçlerinin güçlendirilmesinde giderek daha fazla önem kazanmaktadır. (Tiwari,2007).

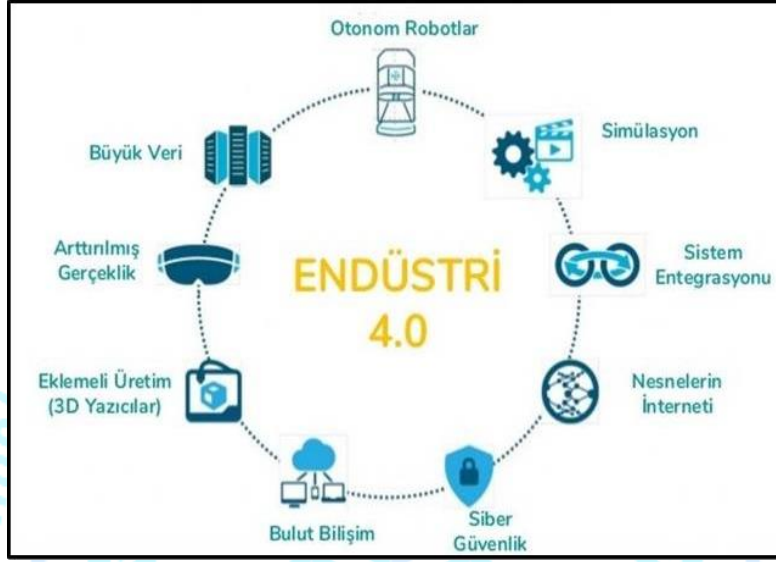
4. SANAYİİ DEVRİMİ

Bugün ekonomiler bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde dijital ekonomiye dönüşerek kritik bir devrilme noktasına gelmiştir. Ekonominin bilgi ve iletişim teknolojileri ve internetin gücüyle bambaşka bir boyuta gittiği günümüzde daha 3-5 yıl öncesine kadar 3. Sanayii Devrimi konuşulurken, bugün dünya artık ENDÜSTRİ 4.0 adı verilen 4.sanayii devrimini konuşuyor. Sanayii devrimi veya endüstri devrimi üretimde makinelerin kullanılmaya başlanması sürecini anlatmak için kullanılan bir terimdir. 4.sanayii devrimine dönüşüm daha çok 3.sanayii devriminin yani “digital devrimin” alt yapısı üzerine inşa edilmiştir. 4.sanayii devrimini önceki endüstriyel devrimlerden ayıran en önemli şey bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin üstel bir hızda olması, tüm büyük sanayii dallarında değişimler öngörmesi ve bunların tüm üretim, yönetim ve yönetişim sistemleri üzerindeki etkileridir. Yeni ekosistemlere geçiş olarak tanımlanan 4.sanayii devrimi sadece ekonomileri değil, aynı zamanda üretim, yönetim, yönetişim, yaşama, çalışma ve birbirimizle olan ilişki biçimlerimizi de değiştirmektedir. Günümüz toplumlarının yeni adı artık “**Toplum 5.0**” dır. Ekonomilerin bilgi ve iletişim teknolojilerine dönüşümünde bu değişikliklerden en önemlisi yönetim anlayışı ve yöneticilerin görevlerinde olmuştur. Günümüz yöneticilerinin değişimle baş etmek için kullandığı araçlardan biri olan bilişim teknolojileri; yöneticilerin yeni ürün ve hizmetler yaratması, teslim etmesi ve örgütlerini yeniden yönlendirmesi ve tasarlamasında güçlü bir rol oynayacaktır. (Laudon&Laudon, 2010)

İlk olarak Almanya’da gündeme gelen Sanayii 4.0 devrimi; küresel boyutta yaşanan değişimlere ayak uydurmak zorunda kalan ve artan rekabet koşulları arasında rekabet üstünlüklerini devam ettirebilmek amacıyla bazı ülke ve şirketlerin geliştirdiği stratejilerden biridir. Konu aynı zamanda; 23 Ocak 2016 tarihleri arasında İsviçre’nin Cenevre kentine bağlı Davos’taki Dünya Ekonomik Forumu genel merkezinde gerçekleşen 2016 yılı Davos Ekonomi Zirvesininde en önemli ana konulardan birisi olmuştur. Daha sonra; Dünya Ekonomik Forumu'nun kurucusu ve başkanı Klaus Schwab’ın Şubat 2016 ‘da yayımlanan “4. Sanayi Devrimi” isimli kitabı ile dünyada çok ses getirmiş ve yeni bir endüstriyel döneme işaret etmiştir. Sanayii 4.0 kavramı kısaca robotların üretimde kullanılmaya başlaması olarak tanımlanabilir. Kavram; Şekil-2 gösterilen dokuz teknolojik unsur bileşenlerinden oluşmaktadır. Bu bileşenler; yapay zekâ, robotik, nesnelerin interneti, özerk taşıtlar, 3D

yazıcılar, nanoteknoloji, biyoteknoloji, malzeme bilimi, enerji depolama ve kuantum bilgi işlem'dir.

Şekil-2: Sanayii 4.0' Tetikleyen Dokuz Teknolojik Unsur

Kaynak: <http://www.endüstri40.com/endustri-tarihine-kisa-bir-yolculuk/>

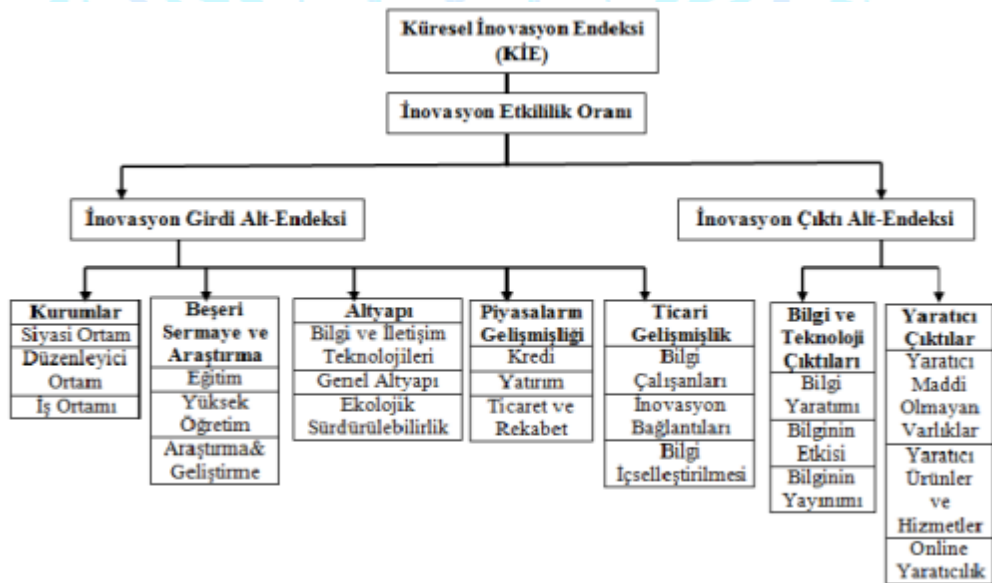
Sanayii 4.0 devriminin temel amacı; birbirleri ile haberleşen, sensörlerle ortamı algılayabilen ve veri analizi yaparak ihtiyaçları fark edebilen robotların üretimi devralıp; daha kaliteli, daha ucuz, daha hızlı ve daha az israf yapan bir üretim yapmada Bilişim Teknolojileri ile Endüstriyi bir araya getirmektir. Buna kısaca Siber-Fiziksel Sistemler veya Cihaz Tabanlı İnternet (*Internet of Things*) diyebiliriz. Burada yeryüzündeki her türlü araç gerece entegre edilmiş, sensör ve işleticilerle donanmış tüm cihazlar birbiriyle bilgi ve veri alışverişi yapar. Üretim sürecinde fabrikalardaki makinelerde siber-fiziksel sistemlerin kullanılması ise; insanlardan neredeyse bağımsız olarak kendi kendilerini koordine ve optimize ederek üretim yapabilecek “akıllı fabrikalar” demektir. Eğer Endüstri 4.0 stratejisi gerçekleşirse üretim süresi, maliyetler ve üretim için ihtiyaç duyulan enerji miktarı azalacak, üretim miktarı ve kalitesi artacaktır. (https://tr.wikipedia.org/wiki/End%C3%BCstri_4.0). 4.sanayii devrimi aynı zamanda ülkeler arasındaki rekabet de artacaktır. Bu rekabette üretim hızı ve kalitesini artıran, teknolojik işgücü ve akıllı fabrikalara sahip olan ülkeler geleceğin ekonomilerini yürüteceklerdir.

Sanayii 4.0 ile üretim hız ve kapasitesinin artıp, maliyetlerin düşmesi gibi gelişmeler birçok fayda sağlayacak olsa da başta işsizlik gibi bazı sorunları da beraberinde getirecektir. Pekçok alanda üretimde daha fazla sayıda robotların kullanılmaya başlaması, kalifiye elemanlarda dâhil olmak üzere insan gücüne duyulan ihtiyacı azaltacak ve insanlar işsiz kalacaklardır. Sanayii 4.0 ile birlikte pekçok meslek yok olup; yeni, henüz adını bile bilmediğimiz meslekler ortaya çıkacaktır. Bunların dışında; güvenlik, siber saldırı tehdidi, gizlilik sorunları ve teknolojilerin işgücü piyasalarındaki kutuplaşma etkileri gibi zorluklar bizi beklemektedir. Bu zorlukları iyi idare eden ülkeler ve işletmeler yenilik yaratma potansiyeline sahip olabilecek ve bu sorunları yaşamayacaktır. Bu süreçte başarısız olan ülkeler zamanla belki de dünya ekonomisinden silinip gideceklerdir.

Küresel İnovasyon Göstergesi ve Türkiye

Her yıl Dünya Fikri Haklar Örgütü (WIPO), Cornell Üniversitesi ve INSEAD işbirliği ile Küresel İnovasyon Endeksi yayınlanmaktadır. Bu endeks, Küresel İnovasyon Endeksi ile İnovasyon Girdi Alt Endeksi ve İnovasyon Çıktı Alt Endeksi olmak üzere iki alt endeksten oluşmaktadır. Bu iki alt endekste toplam yedi alt bileşenden oluşmaktadır.

Şekil 3: Küresel İnovasyon Endeksi'nin Genel Çerçevesi

Kaynak : (Cornell University v.d. 2015:9) July 11, 2018

Bu bileşenler altındaki göstergelerle puanlar hesaplanmakta ve farklı ülkeleri karşılaştırma imkanı sunan bir Küresel İnovasyon Endeksi rankları=sıralamaları bulunmaktadır. Endekste ayrıca ülkelerin inovasyon çıktıları için ne kadar girdi kullandığına işaret eden inovasyon etkililik oranı da hesaplanmaktadır.

Bu çalışmada; Mersin ilini çeşitli Ar-Ge ve inovasyon göstergeleri ile incelemeye önce, Türkiye'nin KİE açısından dünyadaki yerini araştırılmıştır. Ülke olarak nerede olduğumuz bilirse; Mersin ili olumlu veya olumsuz değerlendirilirken, kıyaslanırken daha kolay olacaktır. Önce KİE açısından Türkiye'nin Dünyadaki yeri, daha sonra Mersin ilinin çeşitli kuruluşlarca yapılan Ar-Ge ve inovasyon göstergeleri araştırılmıştır.

Türkiye Açısından:

KİE genel endeks ve alt endeksler bakımından 2018 ve 2017 yıllarına ait Türkiye sıralaması Şekil 4'de verilmiştir. Türkiye 2017 yılında 127 ülke arasında 43.sırada iken, 2018 yılında 126 ülke arasında 7 sıra gerileyerek 50.sırada yer almıştır. Rapordaki performans kategorilerine göre değerlendirmede ise, Türkiye bu yıl, "kalkınmışlık düzeyine göre beklenen seviyenin altında performans sergileyen ülkeler" arasında yer almıştır. Tablo 1'de KİE açısından hangi bileşenler ve göstergelerde ilerleme ve gerileme kaydettiği görülebilir.

Tablo 1: 2018 ve 2017 Türkiye Küresel İnovasyon Endeksi Sıralaması

	2018	2017
Küresel İnovasyon Endeksi	50	43
İnovasyon Etkililik Oranı	25	9
İnovasyon Girdileri Alt-Endeksi	62	68
İnovasyon Çıktıları Alt-Endeksi	43	36
Endeks Bileşenleri		
1.Kurumlar	96	95
1.1.Siyasi Ortam	102	95
1.2.Düzenleyici ortam	97	97
1.3.İş ortamı	97	95
2.Beşeri sermaye ve araştırma	49	43
2.1.Eğitim	82	72
2.2.Yükseköğretim	49	48
2.3.Ar-Ge	36	38
3.Altyapı	52	68
3.1.Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT)	65	67
3.2.Genel Altyapı	33	76
3.3.Ekolojik sürdürülebilirlik	54	59
4.Pazar gelişmişliği	55	57
4.1.Kredi	95	89
4.2.Yatırım	77	72
4.3.Ticaret, rekabet, pazar ölçeği	9	14
5.İş gelişmişliği	72	75
5.1.Bilgi işçileri	71	77
5.2.İnovasyon bağlantıları	102	96
5.3.Bilgi absorpsiyonu	57	65
6.Bilgi ve Teknoloji Çıktıları	52	46
6.1.Yaratılan bilgi	41	33
6.2.Bilgi etkisi	53	47
6.3.Bilginin difüzyonu	90	85
7.Yaratıcı çıktılar	39	31
7.1.Maddi olmayan varlıklar	11	6
7.2.Yaratıcı ürün ve hizmetler	60	56
7.3.Online yaratıcılık	56	53

Türkiye, 2017'ye göre, İnovasyon Girdileri Alt Endeksinde iyileşme gösterirken, İnovasyon Çıktıları Alt Endeksinde gerilemiştir. Şekil 4'de bir alt bileşende geçtiğimiz yıla göre iyileşme varsa yeşil, kötüleşme varsa kırmızı renk kullanılmıştır. Buna göre İnovasyon Girdileri Alt Endeksindeki ilerlemeler; Altyapı, Pazar Gelişmişliği ve İş Gelişmişliği alt bileşeninde; gerilemeler ise Kurumlar ve Beşeri Sermaye/Araştırma bileşenlerinde olmuştur. İnovasyon Çıktıları Alt Endeksi'ndeki gerilemeler ise hem Bilgi ve Teknoloji Çıktıları hem de Yaratıcı Çıktılar bileşenlerinde olmuştur. Türkiye'nin 216 ülke içerisinde en kötü olduğu bileşenler 102.sıra ile siyasi ortam ve **inovasyon bağlantıları** bileşenleridir. Bunu sırası ile iş ortamı(97), düzenleyici ortam(97) ve eğitim(82) izlemektedir.

Kaynak: <http://www.redisinnovation.com/single-post/2018/07/11/Küresel-İnovasyon-Endeksi-2018-Sonuçları-Açıklandı>

Türkiye'nin karnesi 2017 yılı ile kıyaslandığında Tablo 1'de kırmızı ile belirtilen alanlar hariç bir düşüş gözlemlendiği görülmektedir. Kırmızı ile belirtilen alanlarda ise Türkiye'nin inovasyon göstergelerinde altyapı bileşeninde yükseliş söz konusudur. Altyapının bileşenleri, bilgi ve iletişim teknolojilerine yapılan yatırımlar, elektrik, enerji, tedarik ve çevre altyapılarına yapılan yatırımlar gibi kalemler bulunmaktadır. Biz diğer ülkeler göre altyapı bileşenlerinde iyi olmamıza rağmen; bunu içselleştiremeyip inovasyon bağlantısı olarak kullanamamakta, yani

inovasyon oluşturmamaktayız. Bundaki en önemli etkenin eğitim olduğunu düşünülmektedir. Bu konunun araştırılması gerekir.

MERSİN İLİ AÇISINDAN:

2017 yılında RIS+MERSİN konulu Çukurova kalkınma ajansı tarafından yapılan «Yenilik İhtiyaç Analizi Raporu» na göre Mersin İli bulguları ve önerileri kısaca şu şekilde özetlemek mümkündür: (Çukurova Kalkınma Ajansı, 2017:7)

a- KOBİ'lerin yoğun olduğu Mersin'de küçük ve orta ölçekteki firmaların AR-GE kapasitesini geliştirmiş daha büyük işletmelere dönüşmeleri, ulusal ve uluslararası alanda rekabet gücünü artırabilmesi için gereklidir.

b- İl'deki üniversite-sanayi işbirliğini geliştirmek adına zaten yapılmakta olan bilinçlendirme faaliyetlerinin etkinliğinin artırılarak devam ettirilmesi ve inovasyon kapasitesi yüksek projelerin faaliyete geçirilmesinin sağlanması gerekmektedir.

c- İl'deki gerek büyük firmaların gerekse KOBİ'lerin yüksek katma değerli dört ana bileşeni olan AR-GE, inovasyon, tasarım ve markalaşmaya bugünkünden çok daha fazla önem vermeleri önerilmektedir.

d- Mersin için özellikle, inovasyon potansiyeli yüksek olan sektörler hakkında altını çizmemiz gereken noktaları şu şekilde özetleyebiliriz:

Çukurova Kalkınma Ajansının yaptığı çalışma sonucuna göre elde edilen rapora göre: Mersin ilinde inovasyon potansiyeli en yüksek olan alanlar tarım ve turizm değil; ağaç işleme ve mobilya, çimento, inşaat, lojistik, karasör ve römork, makine ve ekipman imalatı, plastik ve kauçuk ürünleri imalatı, cam ve cam ürünleri imalatı olmuştur. Raporda ayrıca; gelecekte Mersin için hazırlanacak bir kalkınma stratejisinde, bu tespit göz önüne alınarak tasarlanmalıdır. Hem inovasyon potansiyeli yüksek olan sektörler hem de tarım ve turizm gibi geleneksel sektörler bu stratejinin içinde birlikte ele alınmasına vurgu yapılmıştır. Dolayısı ile geliştirilecek stratejilerin bu noktaları da dikkatle ele alınması önerilmektedir.

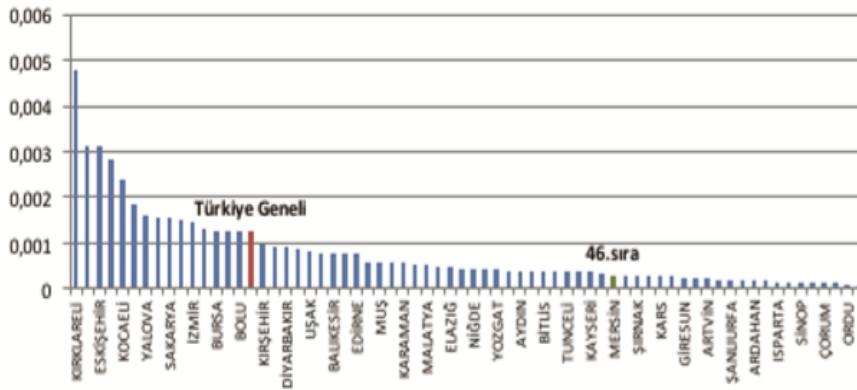
Bir ülkede veya ilde gerçekleştirilen Ar-Ge faaliyetlerinin yoğunluğunun ölçülmesindeki en önemli göstergelerden biri o bölgenin yapmış olduğu Ar-Ge harcamalarıdır. Şubat 2017 yılında Çukurova Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan RIS+MERSİN Arge ve İnovasyon mevcut Durum analizi raporuna göre Mersin AR-GE harcamaları şöyledir: (Çukurova Kalkınma Ajansı, 2017:14)

Tablo 2: Ar-Ge Harcamaları ve Ar-Ge Harcamalarının Net Satışlar İçerisindeki Payı

		2013	2014
Ar-Ge Harcaması (TL)	Türkiye	4.485.146.664	5.280.368.646
	Mersin	18.161.499	21.975.262
Ar-Ge Harcamasının Net Satış İçerisindeki Payı (%)	Türkiye	0,122%	0,125%
	Mersin	0,031%	0,029

Kaynak: MTSO, Ekonomik Durum Raporu 2016

Şekil 4: 2014 yılı İller Bazında Ar-Ge Harcamalarının Net Satışlar İçerisindeki Payı

Kaynak : MTSO, Ekonomik Rapor 2016

Rapora göre; 2014 yılı il bazında Ar-Ge harcamaları incelendiğinde Mersin'in Türkiye genelinde sahip olduğu %0,42'lik pay ile 2013 yılında 16.sıradaki yerinin 2014 yılında 17.sıraya gerilemiştir. Bu dönem için Ar-Ge harcamalarının net satışlar içerisindeki payına bakıldığında sahip olduğu %0,029'luk pay ile 46.sırada yer almaktadır. Türkiye genelinde Ar-Ge harcamasındaki payı ile üst sıralarda yer alsa da Ar-Ge Harcamalarının Net satışlardaki payı ile oldukça altında olduğu gözlenmektedir. (Çukurova Kalkınma Ajansı, 2017:15)

Tablo 3: Tescilli Coğrafi İşaretler

Tescilli Coğrafi İşaretler	Tescil Tarihi
Tarsus Beyazı Üzüm Topacık	28.05.2004
Tarsus Şalgamı	08.02.2007
Mersin Cezeryesi	13.01.2002
Mut Kayısı (Yağ Sofralık)	15.10.2007
Anamur Muzu	02.06.2002
Tarsus Yayla Bandırması	04.12.2008

Kaynak: Türk Patent Enstitüsü – www.tpe.gov.tr

2015 yılı itibari ile Türkiye genelindeki Türk Patent Enstitüsü'ne yapılan toplam 168.426 sınai mülkiyet başvurusunun sadece %1,84'ü TR62 bölgesine ait bulunmaktadır. Mersin'in Türkiye genelinden aldığı pay ise %0,85'dir. İnovasyon(yenilik) faaliyetleri açısından gerek TR62 Bölgesi, gerekse Mersin ili istenen düzeyde bulunmamaktadır. Mersin'e ait 6 adet coğrafi işaret tescili alınmış ürün bulunmaktadır.

Tablo 4: Marka Başvuru ve Tescil Sayıları

	Marka Başvurulan					Marka Tescilleri				
	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014	2015
Adana	1803	1609	1622	1433	1535	574	892	1178	1149	1057
Mersin	1281	1075	997	1224	1325	406	626	774	744	862
TR62	3084	2684	2619	2657	2860	980	1518	1952	1893	1919
Türkiye	117.723	111.143	108.608	111.544	110.679	42.059	64.721	83.169	87.545	83.027

Kaynak: Türk Patent Enstitüsü – www.tpe.gov.tr

2015 yılı başvurularına göre Mersin ili 81 il arasında; marka başvurularında 12. sırada, aynı yıl, tescil edilmiş marka sayısı açısından gene 12. sırada yer almıştır Mersin'e ait başvuru sayıları değerlendirildiğinde; 2011 yılından 2015 yılına göre marka başvuruları %3,4 oranında artmıştır. Mersin ili 2011 yılında, Türkiye genelindeki tescil edilmiş marka sayısından %0,96 oranında pay alırken, bu pay 2015'te küçük bir artışla %1,04 olmuştur.

Tablo 5: Faydalı Model Başvuru ve Tescil Sayıları

	Faydalı Model Başvuruları					Faydalı Model Tescilleri				
	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014	2015
Adana	50	47	35	33	32	21	30	24	23	23
Mersin	29	21	17	21	25	14	13	11	13	10
TR62	79	68	52	54	67	35	43	35	36	33
Türkiye	3244	3789	3558	3568	3583	1976	2299	2037	2551	2767

Kaynak: Türk Patent Enstitüsü – www.tpe.gov.tr

Mersin, faydalı model başvurularında 16. sırada yer almaktadır. 2011 yılından bu yana faydalı model başvuruları %16 oranında azalmıştır. Toplam faydalı model tescilinden 2011 yılında %0,71 pay alan il, 2015’te %0,36 oranında pay alabilmiş, iller arası sıralamada ise 18. sırada yer almıştır.

Tablo 6: Patent Başvuru ve Tescil Sayıları

	Patent Başvuruları					Patent Tescilleri				
	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014	2015
Adana	36	50	51	47	33	6	10	8	8	8
Mersin	12	23	35	15	32	2	5	4	5	7
TR62	48	73	86	62	65	8	15	12	13	15
Türkiye	10.241	11.599	12.055	12.375	13.958	6539	7816	8925	8530	10.100

Kaynak: Türk Patent Enstitüsü – www.tpe.gov.tr

Mersin ili patent başvurularında 14. Sırada yer almaktadır. 2011 yılından 2015 yılına olan değişimi incelendiğinde patent başvuruları %167 oranında artmış olarak görülmektedir. Toplam Türkiye genelindeki patent tescillerinden 2011 yılında %0,03 pay alan Mersin, 2015 yılında bu payını %0,07’ye yükseltmiştir. Patent tescili açısından Mersin ili, iller arası sıralamada 15. sırada yer almıştır.

Tablo 7: Endüstriyel Tasarım Başvuru ve Tescil Sayıları

	Endüstriyel Tasarım Başvuruları					Endüstriyel Tasarım Tescilleri				
	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014	2015
Adana	69	72	70	71	73	56	70	66	63	68
Mersin	52	54	42	37	50	49	37	44	32	42
TR62	91	126	112	108	123	105	107	110	85	110
Türkiye	36.578	41.220	45.091	42.844	40.206	32.810	37.136	42.066	41.735	42.442

Kaynak: Türk Patent Enstitüsü – www.tpe.gov.tr

Endüstriyel tasarım başvurularında 18. Sırada olan ilin, son 4 yıl içerisinde endüstriyel tasarım başvuruları %3,85 oranında azalmıştır. Mersin ilinin, toplam endüstriyel tasarım tescilinden 2011 yılında aldığı %0,15’lik pay, 2015 yılında %0,9’a düşmüş, 81 il arasında 25. sırada yer almıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmanın amacı; World Economic Forumu tarafından hazırlanan Global Innovation Index Report 2018 – Energizing the World with Innovation – GII Türkiye’nin dünyadaki yeri açısından sıralamayı temsil eden endeks değerleri ve Türkiye rank değerlerini araştırmaktır.

Türkiye açısından; Daha sonra ülkemizin dünyadaki yerini belirlemek için indekse ait ana ve alt indekser dahil olmak üzere tüm index bileşenlerinin rapordaki verileri sunulmuştur. NRI indeksinde pek çok bileşen olduğu için bu bileşenlerden raporda en iyi ve en kötü olduğumuz 10 alt bileşenler tablo halinde sunulmuştur. Bu tablolardan hangi alanlarda kendimizi geliştirmeliyiz ve hangi alanlara öncelik vermeliyiz amaçladık. Ayrıca kötü olan alanlarda hangi ülkeleri model almamız gerektiğinde bu tablolardan kolaylıkla çıkarılabilir.

Mersin açısından; Araştırmada önce NRI indekslerindeki dünyadaki top 10 ülke ve hangi ICTs açısından sıralamada yer aldıkları araştırılmıştır. Sonra ülkemizi karşılaştırabileceğimiz 30 ülke ve onlara ait index değerleri ve dünyada rank (sıralamaları) değerleri tablo halinde sunulmuştur. Daha sonra ICTs deki yatırımlardan ekonomik etki yaratma konusunda dünyadaki en gelişmiş 7 ekonomisinin diğer dünya ekonomileri ile karşılaştırılması grafiklerle yorumlanmıştır.

Acknowledgment

Results

Bu göstergelerden Türkiye'nin ilköğretimden yükseköğretime kadar eğitim sisteminde ciddi sorunların olduğunu ve bunları çözecek eğitim reformlarına ihtiyacı olduğunu görüyoruz. Çözüm için GIT raporundaki ülkelerden başta Finlandiya olmak üzere eğitimde çok iyi olan ülkeler model olarak alınarak eğitim sistemleri ülkemize adapte edilebilir. Türkiye diğer kötülerden Efficiency of legal system in challenging regs, sorunlarını acilen çözmesi gerekmektedir.

ICTs açısından Affordability sorunu olmadığı, yeni teknolojilere sahip olduğu ama bunu individual usage, business usage and government usage bazında içselleştiremediğini ve içselleştiremediği içinde economic impact ve social impact etkilerinin olmadığını görüyoruz. Individual usage etkisinin kötü olmasının nedenlerini kişi başına düşen milli gelir, asgari ücret, nüfusun eğitim düzeyi, eğitim kalitesindeki düşüklük, bilgisayar, tablet ve mobil cihaz alım ücretleri, internet, mobil internet paket fiyatları olarak sayabiliriz. En iyi olduğumuz alan Readiness subindex in 4th pillar: Affordability ve Environment subindex 'in 2nd pillar: Business and innovation environment dir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin hukuk sistemi, risk sermayesi, eğitim, toplam vergi oranı ve BİT işgücü ve istihdamı açısından çok kötü olduğu ve bunları aşması gerektiği bulunmuştur.

Türkiye'nin Endüstri 4.0'daki Yeri

Türkiye, dünyanın önde gelen üretim merkezlerinden biridir ve üretim kapasitesi Türkiye endüstrisini cazip kılsa bile gelecekte robotların üretimi devralmasıyla insan gücüne olan ihtiyaç azalacak ve yabancı şirketlerin yatırımlarını kendi ülkelerine yapmalarını sağlayacaktır. Bu nedenle ülkemizin üretim merkezi yerine, inovasyon merkezi olarak gelişen global pazarda kendine yer bulması gerekmektedir.

Bu nedenle Türkiye'nin önünde zorlu bir süreç mevcuttur. 2. ve 3. Sanayi Devrimi arasında bir evrede bulunan ülkemizin, 10 ila 15 yıl içerisinde tamamen Endüstri 4.0 girileceği düşünüldüğünde gelişen teknolojiyi yakalayıp rekabet edebilecek konuma gelmelidir. Bu anlamda Türkiye'nin mühendisliği kız istemek için bir araç olarak kullananlara değil, ülkesini gelişen teknolojiye ayak uyduracak mühendislere ihtiyacı vardır.

Teknoloji ve bilişim dünyasındaki gelişmeler her geçen gün şaşırtıcı bir hızla artmaya devam etmekte ve yaşamın her alanında bizi etkilemeye devam etmektedir. İnternet ve bilişim teknolojileri dünyamızı küçültmüş, küresel hale getirmiş ve rekabette ülkeler arasındaki sınırlar ortadan kalmıştır. Dünya hızla globalleşirken işletmelerdeki en önemli rekabet unsuru artık para ya da doğal kaynaklar değil, sahip olduğu bilişim teknolojileri olmuştur. Bilişim teknolojileri, yöneticinin karar vermesi için gerekli bilgiyi değişik kaynaklardan toplayan, işleyen, saklayan ve verileri raporlayan formal bilgi sistemleridir(Tekin vd., 2000: 83). Nomura göre; işletmelerin sahip olduğu bilgi sistemleri; sermaye toprak gibi geleneksel işletme kaynaklarından biri haline gelmiş (Nomura,2002:263-278) ve modern iş kuruluşlarının omurgasıdır. (Collier, 2009: 148)

Ülkelerin milli gelir ve refahlarının artması, işletmelerin küresel alanda rekabet edebilmesi ve hayatını sürdürmesindeki en önemli kavramlardan biri olan inovasyon için; dünya ülkelerini kapsayan “The Global Innovation Index” rankları açısından 2010-2014 yılları arasında Türkiye'nin dünyadaki durumu nedir, güçlenen, zayıflayan ve ilerleme kaydedilemeyen alanlar hangileridir ve çözüm olarak hangi alanlarda hangi tedbirlerin alınması gerekmektedir?

Türkiye'nin gelişmekte olan ülkeler grubundan gelişmiş ülkeler grubuna geçmesi, küresel rekabette öne çıkabilmesi ve adından söz ettirebilmesi için innovation mucizesine ihtiyacı vardır. Gelişmekte olan ülkelerin inovasyondan fayda görmesi gelişmiş olan ülkelere göre daha hızlı ve etkili olacaktır. Türkiye Innovation açısından henüz doyma noktasına ulaşmamıştır. Ülke olarak nüfus yönünden avantajlıdır.

Çalışmamızdan elde edilen bulgular; hükümetler, karar alıcılar, kamu kurumları, özel sektör işletmecileri, yöneticiler, eğitimciler, toplum bilimciler, üniversiteler, araştırmacılar için önemli anlamlara sahiptir. Türkiye’de her alanda görev yapan yönetimin inovasyona öncelik vermesi gerekmektedir. Bu çalışmada elde edilen bulguların ilgili yıl özellikleri dikkate alınarak iktidarlar, iktisatçılar, yöneticiler, eğitimciler ve sosyologlar tarafında da kendi alanları açısından irdelenerek yorumlanması gereklidir.

Türkie Innovative olduğunda ürün ve hizmet çeşitliliğini artırarak diğer ülkeler içinde fark yaratacak ve dolayısıyla üretim, ihracat, milli gelir, toplumsal refah ve istihdamını arttıracaktır. Türkiye kendi inovasyon stratejilerini önceliklerine göre belirlemeli ve kalkınma planlarında bu hedeflere ulaşmada izleyeceği yöntem ve sonuçları belirlemelidir. Bu zorlu ve zorunlu süreçte; hükümetler, kamu kurumları, üniversiteler, yöneticiler, sanayi, teknoloji, endüstri ve bireyler inovasyonu benimsemeli, desteklemeli ve bu süreçte yer almalıdır.

Sonuç itibarıyla genç, teknolojiyi içselleştirmiş ve büyüyen işgücüne sahip Türkiye, küresel ekonomideki rolünü değiştirecek büyük bir dönüşüm yaratma fırsatının eşiğindedir. Türkiye sanayisinin gelişmesinde ve rekabetçiliğinin artırılmasında çok temel bir faktör ve fırsat olacağına inandığımız Sanayi 4.0 (d)evriminin yakalanması ve öncü ülkeler arasında yer alınması için tüm paydaşların ortak bir ülke planı ve hedefi çevresinde odaklanarak çalışması bir aciliyet ve zorunluluk göstermektedir. Türkiye, önündeki bu fırsatı hayata geçirmek için gerekliliklerini, önceliklerini ve bir yol haritasını ortaya koymalıdır. Bu yol haritasının tüm paydaşlarla işbirliği içinde ve kararlı bir şekilde uygulanması önümüzdeki on yıl için ülke gündeminin en temel maddelerinden biri olmalıdır.

References

Drucker P.F., (1985), " <i>Innovation and Entrepreneurship</i> ", Harper&row publication N.Y.
Roberts R., (1998). " <i>Managing Innovation: The Pursuit of competitive advantage and the design of innovation intense environments</i> ", Research policy, 27.
Schumpeter, J.A., 1934, " <i>The Theory of Economic Development: An Inquiry Into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle</i> ". Transaction Publishers, 1934 Oxford, London.
Tiwari R (2007), " <i>The Early Phases of Innovation: Opportunities and Challenges in Public-Private Partnership</i> ", Asia Pasific Tech Monitor. 24(1). 32-37
Sussman, L. & Santos, D. (2000). " <i>Improving the Return on IT Investment: The Productivity Paradox</i> ", International Journal of Information Management, 20, pp.429-440.
Laudon K.C. and Laudon J.P., 2010, " <i>Management information systems, Managing the digital firm</i> ", 11th ed. Pearson.
Nomura, T. (2002). " <i>Design of "Ba" for Successful Knowledge Management-How Enterprise Should Design The Places of Interaction to Gain Competitive Advantage</i> ", Journal of Network and Computer Applications, 25, pp.263-278.
Collier, P.M. (2009). " <i>Fundamentals of Risk Management for Accountants and Managers</i> ", Tools and Tecniques, Elsevier Ltd, Burlington, USA

Tekin, M., Güleş, H.K. & Burgess T. (2000). “ *World Technology Management Information Technology*”, Damla Offset, Konya

Cornell University, INSEAD, WIPO (2015). “*The Global Innovation Index 2015: Effective Innovation Policies for Development*”, Fontainebleau, Ithaca and Geneva.

Çukurova Kalkınma Ajansı, *RIS+Mersin Yenilik İhtiyaç Analizi Raporu*, Şubat 2017

Çukurova Kalkınma Ajansı, *RIS+Mersin Ar-Ge ve İnovasyon Mevcut Durum Analizi*, Şubat 2017

Burma, Z.A. (2015), “*The Income Groups of Countries: An Approach of Management Information Systems via Networked Readiness Index*”, Information and Knowledge Management, ISSN 2224-5758 (Paper) ISSN 2224-896X (Online) Vol.5, No.1, 2015, www.iiste.org

Türkiye’de Akdeniz Bölgesi Limon Üretici Fiyatları İle Başlıca Tüketim Merkezleri Tüketici Fiyatları Arasındaki İlişki: Tek Fiyat Kanunu- Var Model Analizi

Erkan AKTAŞ²

Aynur KARAÇOBAN³

Kübra MAKCA⁴

Özet

Türkiye’de bilenen en ekşi narenciyemiz olan limonda önemli üretici iller olan Adana, Mersin, Antalya ve önemli tüketici iller olan İstanbul ve Ankara illerinde limon fiyatları arasındaki ilişkiler incelenerek söz konusu fiyatlar arasındaki etki-tepki olup olmadığı Vektör Oto Regresyon (VAR) analiziyle test edilmektedir. Ek olarak kriz bağımsız değişkenin ve ihracat bağımsız değişkenin bu illerde hangisi için anlamlı olup olmadığı incelenmektedir. Bu çalışmada kullanılan veriler, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)’ten sağlanan 2005-2016 dönemine ait limon üretici illeri olan Adana, Mersin, Antalya ve tüketici illeri olan İstanbul ve Ankara limon fiyat serilerinden oluşmaktadır. Analizde 4’er aylık limon reel fiyatları (Kasım, Aralık, Ocak, Şubat) baz alınmaktadır. Sonuç olarak, limon piyasasında VAR model üretici il olan Mersin’in lider durumunda olduğunu ve tüketici illerden de İstanbul ilinin fiyatlarda belirleyici olduğu belirlenmektedir. Tüketici il olan Ankara’nın sadece Adana fiyatları üzerindeki etkisi bulunmaktadır. Diğer illerin fiyatlardaki etkisi bulunmamaktadır. Ek olarak incelenen kriz bağımsız değişkeni İstanbul ili için anlamlı, ihracat bağımsız değişkeni ise Adana için anlamlı bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: VAR model, Limon, Tek fiyat kanunu, Türkiye

² Doç. Dr. Mersin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Mersin-Türkiye, aktaserkan@gmail.com.

³ Yüksek Lisans Öğrenci, Mersin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Mersin-Türkiye, aynurkaracoban44@gmail.com.

⁴ Yüksek Lisans Öğrenci, Mersin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Mersin-Türkiye, aygorkubra@gmail.com.

Relationships Between Producer Prices of Lemon Mediterranean Region and Retail Price of Important Consumer Centers in Turkey: Test of Market Integration-Analysing of Var Mode

Abstract

Price relationships for lemon which is the most sour citrus in Turkey, among five cities of Turkey, namely Adana, Mersin, Antalya, significant producer cities, and İstanbul, Ankara, significant consumer cities in Turkey, were examined. The relations among prices of different cities were analyzed using Vector Auto Regression (VAR) models. In addition, it has been examined whether the crisis independent variable and the export independent variable are meaningful for these cities. Four month data (November, December, January, February) used are the real price series from 2005 to 2016, obtained from Turkey Statistical Institute (TUIK) for each cities. The real exchange from the Central Bank and the amount of Turkey lemon exports from TUIK, was obtained. As a result, it has been determined that Mersin, which is the producer city of VAR model in lemon market, is a leading market and that consumer prices are determinative of prices of İstanbul. As a result, this study was determined leader cities who determine the lemon price which was Mersin in terms of producer cities and İstanbul in terms of consumer cities. Ankara has only influenced on prices of Adana. There has been no effect on the price of other cities. In addition, the independent variable examined in the crisis has been significant for the city of İstanbul, the export independent variable has found meaningful for Adana.

Keywords: VAR model, Lemon, Test of Market Integration, Turkey.

GİRİŞ

Turunçgiller, Citrus cinsi içerisinde yer alan; portakal, mandarin, limon, greyfurt vb ekonomik türleri içeren, taze tüketildiği gibi işlenerek de çeşitli sanayi dallarına (meyve suyu, reçel vb.) hammadde katkısı olan bir meyve grubudur. Turunçgil yetiştiriciliği dünyada olduğu gibi Türkiye’de son yıllarda hızlı bir gelişme sürecinde bulunmaktadır. Turunçgil çeşitlerinin anavatanı; Hindistan, Malaya, Güney Doğu Çin, Filipinler, Tayland, Endonezya gibi Asya’nın subtropik bölgelerinde yer alan ülkelerdir. (Karahocagil ve ark., 2003).

Limon (Citrus); ılıman iklime sahip bütün memleketlerde, kültür şekilleri yetiştirilen yaprak dökmeyen, uçucu yağ taşıyan küçük ağaçların meyvesidir (MEGEP, 2008: 3). Limon asitli olması nedeniyle diğer turunçgillerden tüketim yönüyle farklılık göstermektedir. Tek tüketildiği gibi diğer gıdalarla birlikte de tüketilmektedir. Bu nedenle bütün yıl boyunca aranan ve tüketilen yani her zaman arzı söz konusu olan turunçgil türüdür.

FAO verilerine göre Tablo 1.1’de 1961, 1980, 2000 ve 2016 yıllarında ülkelerin limon üretimine ve bu ülkelerde üretilen limonun yüzdelik payına bakılmaktadır. Ayrıca tablonun son sütununda da 1961-2016 yılları arasında ülkelerdeki limon üretiminin kaç kat arttığı gösterilmektedir. 1. Sırada yer alan Hindistan 1961 yılında %15,8’lik paya sahipken 2016 yılında payı %17,2 olduğu ve bu yıllar arasında limon üretiminin 7,18 kat arttığı görülmektedir. 3. sırada yer alan Çin’de limon üretiminin verilen yıllar arasında 508,04 kat artarak ciddi anlamda artış gösterdiği, 9. sırada yer alan İtalya da ise limon üretiminde bir düşüşün olduğu görülmektedir. Dünya limon üretiminde 7. sırada yer alan Türkiye dalgalı bir durum söz konusudur. Türkiye 1961 yılında %2,7’lik, 1980 yılında %5,5’lik, 2000 yılında %4,2’lik ve 2016 yılında %4,9’luk limon üretimine sahip olup 1961-2016 yıllar arası 12,08 kat limon üretiminde artış söz konusudur.

Tablo 1.1: Dünya Limon Üretimi (Ton)

ÜLKELER	1961	%	1980	%	2000	%	2016	%	1961-2016
HİNDİSTAN	415000	15,8	485000	9,4	1491500	13,8	2978000	17,2	7,18
MEKSİKA	122660	4,7	602626	11,7	1661220	15,3	2429839	14	19,81
ÇİN	4586	0,2	25806	0,5	299612	2,8	2329863	13,4	508,04
ARJANTİN	86600	3,3	396000	7,7	1171498	10,8	1678337	9,7	19,38
BREZİLYA	58226	2,2	196130	3,8	577582	5,3	1262353	7,3	21,68
İSPANYA	121000	4,6	336000	6,5	915049	8,4	857754	4,9	7,09
TÜRKİYE	70440	2,7	283000	5,5	460000	4,2	850600	4,9	12,08
ABD	505212	19,3	755690	17,7	762040	7	822000	4,7	1,63
İTALYA	498577	19	697950	13,6	613205	5,7	379282	2,2	0,76
DÜNYA	2619753	100	5136814	100	10829257	100	17347153	100	6,62

Kaynak: Birleşmiş Milletler Tarım Gıda Örgütü (FAO)

Türkiye’de ki illerin 2004-2017 yılları arası limon üretimi verileri incelendiğinde Mersin ili tüm yıllar da limon üretiminde liderliğini korumaktadır. İkinci sırada yer alan ilin ise Adana olduğu görülmektedir (TÜİK).

Ilıman iklime ihtiyaç duyan turuncğil çeşitlerinin, yurdumuzda subtropik iklime en fazla sahip olan özellikle ilk sırada yer alan Akdeniz Bölgesinde ikinci sıra olarak Ege Bölgesinde yetiştiriciliği yapılmakta, bunun yanında az da olsa Marmara ve Doğu Karadeniz Bölgeleri’nde de üretimi gerçekleştirilmektedir (Uysal & Platöz, 2017: 6). Türkiye 2016 yılında yaklaşık 51 milyon ton yaş meyve ve sebze üretim miktarı ile önemli bir üretici ülke konumunda yer almaktadır (TÜİK, 2017). Tarım ürünleri ihracatı içerisinde ise %12 pay alan yaş meyve sebze ürünlerinin yaklaşık %5’ini turuncğiller oluşturmaktadır. Yaş meyve sebze ihracatı içerisinde ise turuncğillerin payı yaklaşık %44 düzeyindedir (TİM, 2017).

Akdeniz İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği (2017) Yaş Meyve ve Sebze Sektörü Türkiye Geneli Değerlendirme Raporu Türkiye geneli narenciye. ihracat kayıt rakamları da gösteriyor ki ihracatta en yüksek miktar ve değere sahip narenciyemiz limondur.

Türkiye’de limon ihracatında en büyük paya sahip ilk 5 il ise, Hatay, Mersin, Trabzon, Antalya ve Adana olarak sıralanmaktadır. (2017 FOB (\$)).

Dünya’da limon ihracat durumu ise tablo 1.2’de gösterilmektedir. %90’a yakın paya sahip olan 11 ülke ve %23,42 payla 1. sırada yer alan İspanya tabloda yer almaktadır. Türkiye dünya limon ihracatında %8,7’lik pay ile 4. sırada bulunmaktadır.

Tablo 1.2: Dünya’da 2016 Yılı Limon İhracatı (%)

	ÜLKELER	%
1	İSPANYA	23.42
2	MEKSİKA	12.90
3	HOLLANDA	11.14
4	TÜRKİYE	8.70
5	ARJANTİN	8.27
6	GÜNEY AFRİKA	7.57
7	ABD	5.95
8	ŞİLİ	3.30
9	ÇİN	2.95
10	BREZİLYA	2.57
11	İTALYA	2.31

Kaynak: Birleşmiş Milletler Tarım Gıda Örgütü (FAO)

Tek Fiyat Kanununun geçerliliğine ilişkin ilk çalışma Isard (1977) tarafından yapılmaktadır. Isard’ın bu çalışmasında birçok ülkedeki çok sayıda ticarete konu olan mal temel alınarak Tek Fiyat Kanunundan kalıcı ve büyük bir sapmanın olduğuna dair güçlü bulgular elde edilmektedir. Peter Isard bu sapmanın temel nedeninin döviz kurlarının birbirleriyle olan yüksek korelasyonu olduğunu öne sürmektedir.

Literatürde ampirik çalışmaların çoğu tek fiyat kanununun geçersizliğini kabul etmektedirler (Engel ve Rogers, 2001: 24). Geçersizliğini savunanlar ticarete konu olan malları ikiye ayırmaktadırlar. Bunlar; ihraç edilen ve edilmeyen mallardır. Tek fiyat kanununun geçerliliği için bu malların dış ticareti yapılabilen mallar olması gerekmektedir.

Parsley ve Wei (1996) ile Engel ve Rogers (1996), çalışmalarında sınır etkisi olarak belirttikleri etki ile Tek Fiyat Kanunundaki sapmaları açıklamaktadırlar. Bu yaklaşımına göre, komşu olan iki ülkedeki, birbirine yakın iki şehirde bulunan, aynı homojen bir maldan bahsedilmektedir. Bu mal, ülkelerin kendi içinde fakat daha uzak şehirlere göre daha yüksek bir fiyat farkına göre satılmaktadır. Bu fark siyasi sınır bulunmasından kaynaklanmaktadır ve sınırların kalkmasına neden olacak bir serbest ticaret rejimi fiyat farklarını ortadan kaldıracaktır.

Tek fiyat kanununun geçersiz olduğunu belirtenlerden Lamont ve Thaler (2003) aynı iki ürünün farklı olduğuna dair yanlış algılamalar olabileceğini ve arbitraj olanağının önünde bazı engeller bulunabileceğini ifade etmektedirler (Lamont ve Thaler ‘dan aktaran Öztürk, 2013:8). Arbitraj, farklı piyasalarda aynı varlıklar için aynı zamanda oluşan fiyat değişikliklerinden yararlanılmak amacıyla, varlıkların fiyatlarının düşük olduğu piyasalardan alınıp, yüksek olduğu piyasalarda satılması olarak tanımlanmaktadır. Arbitrajın gerçekleştirilmesindeki temel amaç, varlıkların fiyatlarında meydana gelen değişimlerden hem yararlanmak hem de risksiz kazanç elde edebilmektir. (Çakır, 2012: 34)

Tek fiyat kanununun sapmalar meydana getireceğinden bahseden iktisatçılar da bulunmaktadır. Dixit (1989), Krugman (1989: 36-44), O’Connell ve Wei (2002) ise piyasalarda arbitraj olanağı kovalamanın döviz kurlarında eşik (threshold) adı verilen bir etkiye yol açtığını ve bu etkinin de “sapmalar” meydana getirdiğini belirtmektedirler (Dixit, Krugman, O’Connell ve Wei’den aktaran Gözgör, 2015a: 25).

Satın Alma Gücü Paritesinden sapmalarının nedenini açıklamaya çalışan bir yaklaşım da yüzyılda kurulmuş olup uluslararası kurumların yaratmış olduğu faktörleri ön plana çıkarmaktadır. Rogoff vd. (2001), yapmış olduğu çalışmada 14. yüzyıl ile 20. yüzyıl arasındaki İngiltere ve Hollanda döviz kuru verilerinden hareketle bu yaklaşımı incelemeye çalışmaktadır. Çalışmada ilgili dönemdeki birçok rejim değişimine rağmen döviz kurlarındaki volatilitenin oldukça durağan olduğunu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu durumun uluslararası kurumların olmadığı ilgili dönemde, Tek Fiyat Kanununun geçerli olabileceğine ilişkin güçlü bir ampirik bulgu olduğunu ileri sürülmektedir. (Gözgör, 2015b: 25)

Danışoğlu (2004) tek fiyat kanununu ülkelerin gelir yapılarıyla incelemektedir. Yapılan çalışmalar artan küreselleşmenin sanayileşmiş ve az gelişmiş ülkeler arasında fiyatların yakınlaşma sürecini hızlandırmadığını, ülkelerin zaten farklı olan gelir ve fiyat yapılarının birbirinden daha da uzaklaştığını göstermektedir (Danışoğlu, 2004: 55).

Tek fiyat kanunu, aynı mallar için tek bir fiyatın oluşacağını öne süren bir kanundur. Bu çalışmada da limon yıllık reel fiyatlandırılmasında acaba tek fiyat kanunu geçerli mi yoksa bu fiyatlandırmayı lider bir il mi yapmaktadır sorusuna cevap aramaktayız. Bu çalışmanın amacı Türkiye limon üretiminde ve ihracatında önemli üretici iller olan Adana, Mersin, Antalya reel aylık üretici fiyatları arasındaki ilişkileri incelemektir. Aynı zaman da tüketici illerinden de İstanbul ve Ankara’nın reel aylık fiyatlarının etkisinin varlığı incelenmektedir. Bu kapsamda, özellikle, söz konusu fiyatlar açısından iller arasında pazar entegrasyonunun mevcut olup

olmadığı test edilmektedir. Mevcut olması halinde entegrasyonun düzeyi belirlenmeye çalışılmaktadır.

Son zamanlarda bölgesel tarımsal pazar entegrasyon düzeyini belirlemede çok sık başvurulan koentegrasyon analizi yöntemi, verilerin birim kök içermesini gerektirdiğinden, durağan seriler söz konusu olduğunda farklı yöntemlere başvurulmaktadır (Mutlu, Aktaş ve Karahan 2004b:3). Bu çalışmada limonda üretici iller olan Adana, Mersin ve Antalya reel fiyatları ve bunlara etkisi olabileceğini düşündüğümüz limon tüketici illeri İstanbul ve Ankara arasındaki ilişkileri analiz etmek için VAR (Vektör Oto Regresyon) modelleri kullanılmaktadır.

2. METERYAL VE YÖNTEM

2.1 Materyal:

Bu çalışmada kullanılan veriler, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nden sağlanan 2005-2016 dönemine ait limon üretici illeri olan Adana, Mersin, Antalya ve tüketici illeri olan İstanbul ve Ankara limon fiyat serilerinden oluşmaktadır. Aylık üretici fiyat serilerini 1994 baz yılı olarak Tüfe yardımıyla reel hale getirdik. Tüketici fiyatları Tüik'te reel halde olduğu için modele direkt dahil edildi. Analizde 4'er aylık reel fiyatları (Kasım, Aralık, Ocak, Şubat) baz alınmaktadır.

2.2 Yöntem:

Adana, Mersin, Antalya limon üretici illeri ve başlıca tüketim merkezlerinde (İstanbul, Ankara) limon fiyatları arasındaki ilişkileri analiz etmek için VAR (Vektör Oto Regresyon) modelleri kullanılmaktadır. Ayrıca analiz E-views programından yararlanılarak yapılmaktadır.

İlk olarak aylık limon fiyatları mevsimsel olarak arındırıldı. Modelleme çalışmasına başlamadan önce, birim kök testi ile serilerin durağan olup olmadıkları incelenmektedir. Modelde hepsi 1.derece durağan çıktığından dolayı başlarına "d" yazıp VAR analizi uygulanmaktadır.

Çalışma Türkiye'nin başlıca limon üretim illeri için; Adana, Mersin, Antalya ve Türkiye'nin başlıca limon tüketim illeri için; İstanbul ve Ankara İlleri ile sınırlandırılmaktadır. Yöntem olarak da üretici ve tüketici bölgeler arasındaki limon perakende fiyatları için VAR model tahmin edilmektedir. Böylelikle çeşitli illerdeki limon fiyatlarında bir standart sapmalık

değişime, farklı illerdeki tepkiyi görebilmek için Var model ile sınırlandırılmaktadır. Çünkü limon fiyatlarındaki şokların iller üzerindeki etkisi VAR modelinden elde edilen etki tepki fonksiyonu ile görülebilmektedir. VAR modelin veri setine en uygun seçeneği oluşturduğu belirlenmektedir.

Yöntem ile ilgili literatür karşılaştırması yapılacak olursa; Mutlu, Aktaş ve Karahan (2004), Akdeniz bölgesi ve başlıca tüketim merkezlerinde yaş meyve ve sebze perakende fiyatları arasındaki ilişkileri analiz etmek için yapmış oldukları çalışmalarında VAR (Vektör Oto Regresyon) modelleri kullanılmaktadır. Çalışmalarında 1994-2004 dönemine ait limonda lider market konumunda olan iller incelenmekte ayrıca pazar entegrasyon düzeyleri araştırılmaktadır. Makalede kullanılan yöntem bu makalede kullanılan VAR modeli ile aynıdır. Piyasa etkinliğinin koşullarından olan, fiyat geçişkenliği ve pazar entegrasyonunun düzeyi ise Fiyat İlişkilerinin Dinamik Analizi yöntemi (Ravallion, 1986) ile saptanmaktadır. Çalışmada kullanılan değişkenler, logaritmik olarak ifade edilmekte olup modelleme çalışmasına başlamadan önce, birim kök testi ile serilerinin durağan olup olmadıkları incelenmektedir. (Mutlu, Aktaş ve Karahan, 2004a: 2).

2.2.1. VAR Modeli:

Ele alınan hem üretim hem de tüketim merkezlerine ait reel limon fiyatlarının, dolayısıyla yerel pazarların arasındaki ilişkileri analiz etmek, herhangi bir piyasanın fiyatlarında meydana gelecek değişmelerin, diğer piyasalardaki fiyatlara yapacağı etkinin zamana yayılımını ortaya koyabilmek için VAR modelden yararlanılmaktadır. Eşanlı denklem sistemlerinin özel bir hali olan VAR, yapısal ekonometrik modellerde içsel ve dışsal değişkenlerin seçiminin öznel kararlara konu olması sorununu aşmak amacıyla Sims (1980) tarafından geliştirilmektedir. VAR model aracılığı ile hesaplanan etki-tepki fonksiyonları (impulse-response function) (IRF), sistemdeki bağımlı değişkenlerin, denklemlerin hata terimlerinde meydana gelen şoklara tepkisini ölçmek olarak sağlamaktadır. Şok değişme hata terimlerinde 1 standart sapmalık değişmeyi ifade etmektedir. (Mutlu, Aktaş ve Karahan, 2004a: 2).

3. BULGULAR VE ANALİZ

3.1. Gecikme:

Öncelikle E-views programında gecikme uzunluğuna bakılmaktadır. Analizde ideal gecikme 1 olarak çıkmaktadır (Tablo 3.1.1).

Tablo 3.1.1:

VAR Lag Order Selection Criteria

Endogenous variables: D(İSTANBUL_SA) D(ANKARA_SA) D(MERSİN_SA) D(ANTALYA_SA)
D(ADANA_SA)

Exogenous variables: C KRİZ İHRACAT

Date: 12/06/17 Time: 14:27

Sample: 2005Q3 2016Q2

Included observations: 40

Lag	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	-692.6139	NA	1.60e+09	35.38070	36.01403*	35.60969
1	-658.1145	55.19901*	1.02e+09*	34.90573*	36.59461	35.51637*
2	-635.3087	30.78785	1.25e+09	35.01544	37.75986	36.00773
3	-614.2717	23.14069	1.91e+09	35.21359	39.01357	36.58754

* indicates lag order selected by the criterion

LR: sequential modified LR test statistic (each test at 5% level)

FPE: Final prediction error

AIC: Akaike information criterion

SC: Schwarz information criterion

Vektör otoregresyon tahmini analizine kriz dönemleri ve Türkiye limon yıllık ihracat miktarı dahil edildi (Tablo 3.1.2). Kriz bağımsız değişkeni İstanbul ili için anlamlı, ihracat bağımsız değişkeni ise Adana için anlamlı bulundu (ihracat verileri TÜİK veri tabanından alındı).

Tablo 3.1.2:

Vector Autoregression Estimates
 Date: 12/06/17 Time: 14:27
 Sample (adjusted): 2006Q2 2016Q2
 Included observations: 41 after adjustments
 Standard errors in () & t-statistics in []

	D(ISTANBUL_SA)	D(ANKARA_SA)	D(MERSIN_SA)	D(ANTALYA_SA)	D(ADANA_SA)
D(ISTANBUL_SA(-1))	0.475771 (0.47880) [0.99368]	0.986858 (0.44065) [2.23955]	40.55905 (127.109) [0.31909]	4.686000 (141.577) [0.03310]	50.60589 (135.215) [0.37426]
D(ISTANBUL_SA(-2))	-0.248569 (0.50589) [-0.49135]	0.152221 (0.46558) [0.32695]	55.07110 (134.300) [0.41006]	-118.6247 (149.587) [-0.79302]	-167.4092 (142.864) [-1.17181]
D(ANKARA_SA(-1))	-0.088164 (0.57223) [-0.15407]	-0.816202 (0.52664) [-1.54983]	55.12800 (151.914) [0.36289]	54.44111 (169.205) [0.32175]	99.73768 (161.601) [0.61718]
D(ANKARA_SA(-2))	0.073549 (0.56949) [0.12915]	-0.426681 (0.52412) [-0.81410]	-68.80516 (151.185) [-0.45510]	144.6754 (168.393) [0.85915]	62.98432 (160.826) [0.39163]
D(MERSIN_SA(-1))	0.001121 (0.00095) [1.17470]	0.001407 (0.00088) [1.60260]	-0.204621 (0.25326) [-0.80797]	0.807828 (0.28208) [2.86382]	-0.114973 (0.26940) [-0.42677]
D(MERSIN_SA(-2))	0.001345 (0.00113) [1.19209]	0.001622 (0.00104) [1.56160]	0.304689 (0.29958) [1.01705]	0.268845 (0.33368) [0.80570]	1.093916 (0.31868) [3.43261]
D(ANTALYA_SA(-1))	-0.001501 (0.00102) [-1.46673]	-0.001262 (0.00094) [-1.33963]	-0.420063 (0.27165) [-1.54633]	-0.814551 (0.30257) [-2.69210]	-0.537657 (0.28897) [-1.86057]
D(ANTALYA_SA(-2))	1.01E-05 (0.00101) [0.01005]	7.98E-05 (0.00093) [0.08594]	-0.367631 (0.26778) [-1.37286]	-0.230468 (0.29826) [-0.77270]	-0.223162 (0.28486) [-0.78341]
D(ADANA_SA(-1))	-0.000253 (0.00063) [-0.39971]	-0.000298 (0.00058) [-0.51194]	0.197030 (0.16805) [1.17244]	-0.090069 (0.18718) [-0.48119]	-0.013771 (0.17877) [-0.07703]
D(ADANA_SA(-2))	7.94E-05 (0.00060) [0.13155]	-0.000149 (0.00056) [-0.26753]	0.166104 (0.16032) [1.03610]	-0.096256 (0.17856) [-0.53906]	-0.274810 (0.17054) [-1.61141]
C	0.067568	0.063984	-4.904077	-4.405500	-8.652856

	(0.06518) [1.03658]	(0.05999) [1.06658]	(17.3046) [-0.28340]	(19.2743) [-0.22857]	(18.4081) [-0.47006]
KRIZ	-0.438808 (0.26541) [-1.65332]	-0.372557 (0.24426) [-1.52523]	-39.99297 (70.4598) [-0.56760]	-58.51360 (78.4796) [-0.74559]	-18.63002 (74.9529) [-0.24856]
IHRCAT	0.184266 (0.19121) [0.96369]	0.168244 (0.17598) [0.95606]	58.45130 (50.7617) [1.15148]	66.44332 (56.5394) [1.17517]	89.03243 (53.9986) [1.64879]
R-squared	0.338517	0.383510	0.257672	0.365334	0.526829
Adj. R-squared	0.055024	0.119300	-0.060468	0.093335	0.324042
Sum sq. resids	3.413105	2.890913	240547.4	298422.0	272203.5
S.E. equation	0.349137	0.321321	92.68752	103.2372	98.59794
F-statistic	1.194092	1.451535	0.809933	1.343143	2.597936
Log likelihood	-7.214514	-3.810484	-236.0570	-240.4767	-238.5915
Akaike AIC	0.986074	0.820024	12.14912	12.36472	12.27276
Schwarz SC	1.529402	1.363351	12.69245	12.90804	12.81608
Mean dependent	0.096297	0.084589	9.852295	14.21452	9.823658
S.D. dependent	0.359158	0.342393	90.00621	108.4209	119.9245
Determinant resid covariance (dof adj.)	2.87E+08				
Determinant resid covariance	42705079				
Log likelihood	-651.0639				
Akaike information criterion	34.92995				
Schwarz criterion	37.64658				

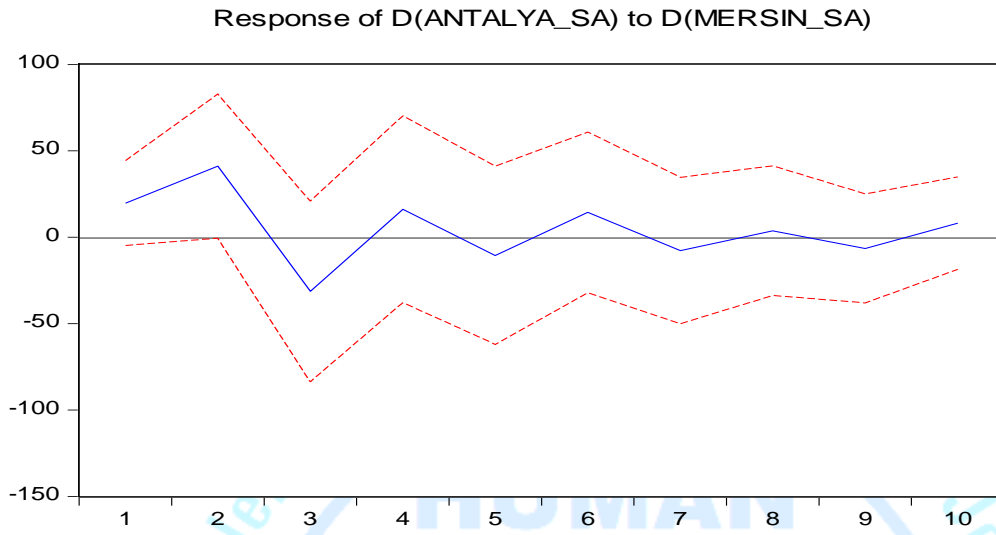
3.2 Etki Tepki:

Etki-tepki analizi bir değişkende meydana gelecek rastgele bir şokun sistemdeki diğer değişkenler üzerindeki etkisini analiz etmektedir (Barışık & Kesikoğlu, 2006: 69). Bu araştırmada Mersin, Antalya ve Adana limon üretici illeri ve İstanbul, Ankara limon tüketici illeri arasında etki –tepki analizi yapılmakta ve limon fiyatlandırmasında hangi ilin diğer illeri etkilediği ve belirleyici olacağı incelenmektedir. Aşağıdaki sonuçlar bulunmakta olup, etkileyen iller daha detaylı olarak grafiklerle belirtilip yorumlanmaktadır.

Var modelden elde edilen etki-tepki (impulseresponse) fonksiyonlarına göre, çeşitli illerdeki limon fiyatlarında bir standart sapmalılık değişime, farklı illerdeki tepki aşağıda grafikler yer almaktadır.

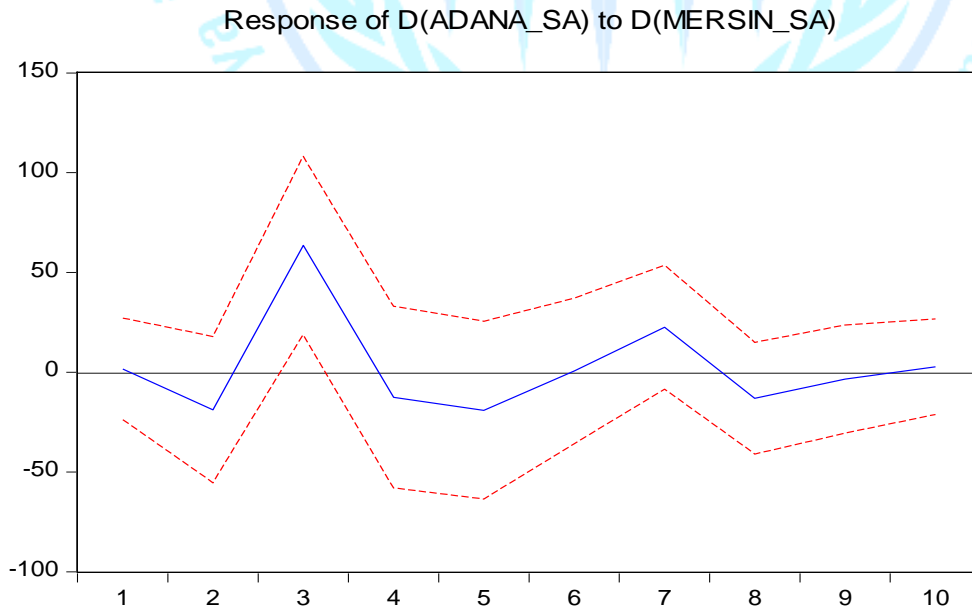
Grafikler genel anlamda değerlendirildiğinde Mersin üretici ilinin ve İstanbul tüketici ilinin limon fiyatlandırmasında diğer illere göre daha belirleyici olduğu belirlenmektedir. Tüketici il olan Ankara'nın limon fiyatları sadece Adana'nın fiyatlarını etkilemektedir.

Grafik 3.2.1: Mersin İli Üretici Fiyatlarının Antalya İlinin Limon Fiyatlarına Etkisi

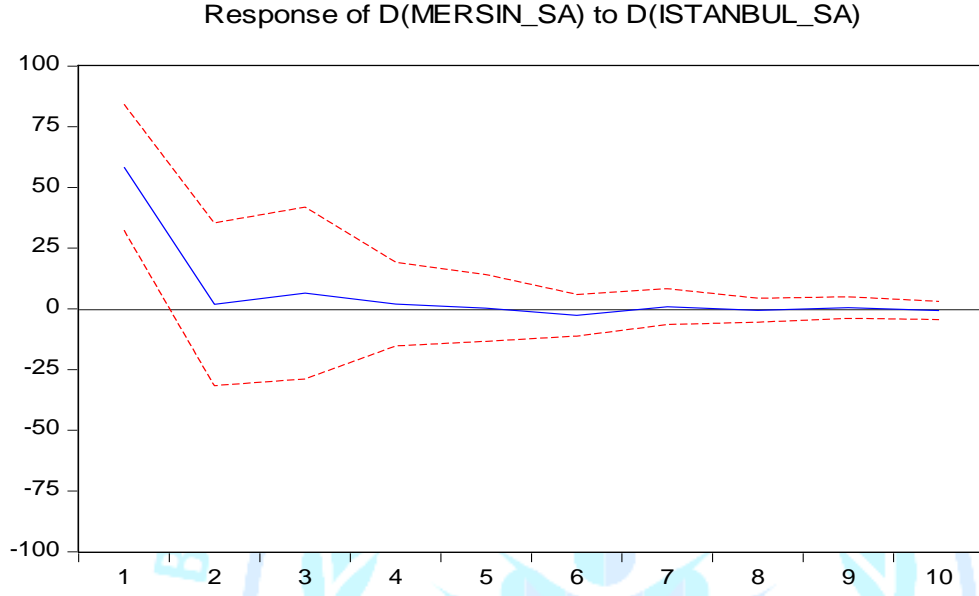
Mersin ili üretici fiyatlarındaki 1 standart sapmalılık değişim Antalya ilindeki fiyatları bir yıl etkilemektedir.

Grafik 3.2.2: Mersin İli Üretici Fiyatlarının Adana İlinin Limon Fiyatlarına Etkisi

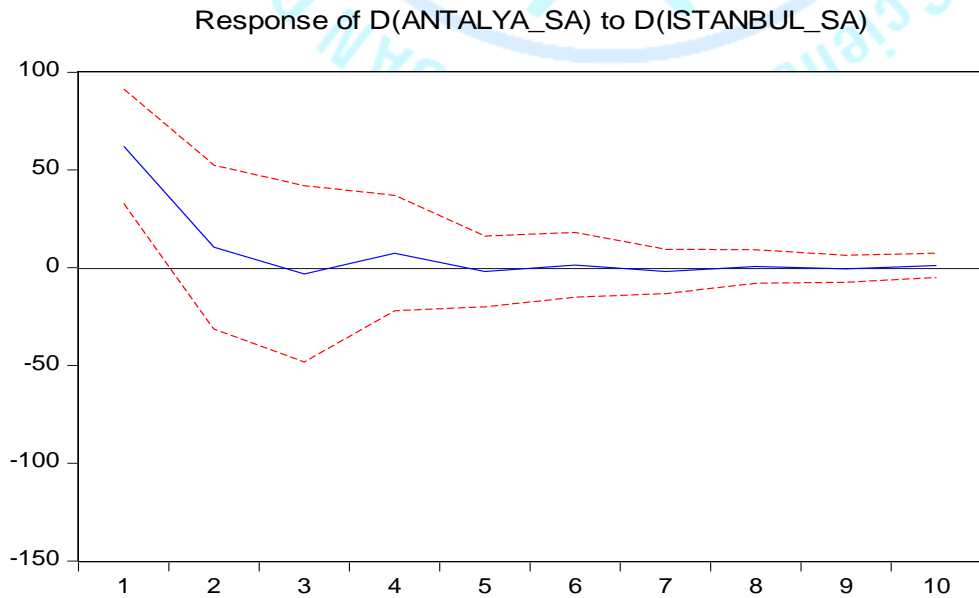
Mersin ili üretici fiyatlarındaki 1 standart sapmalılık değişim Adana ilindeki fiyatları bir yıl etkilemektedir.

Grafik 3.2.3: İstanbul İli Tüketici Fiyatlarının Mersin İlinin Limon Fiyatlarına Etkisi

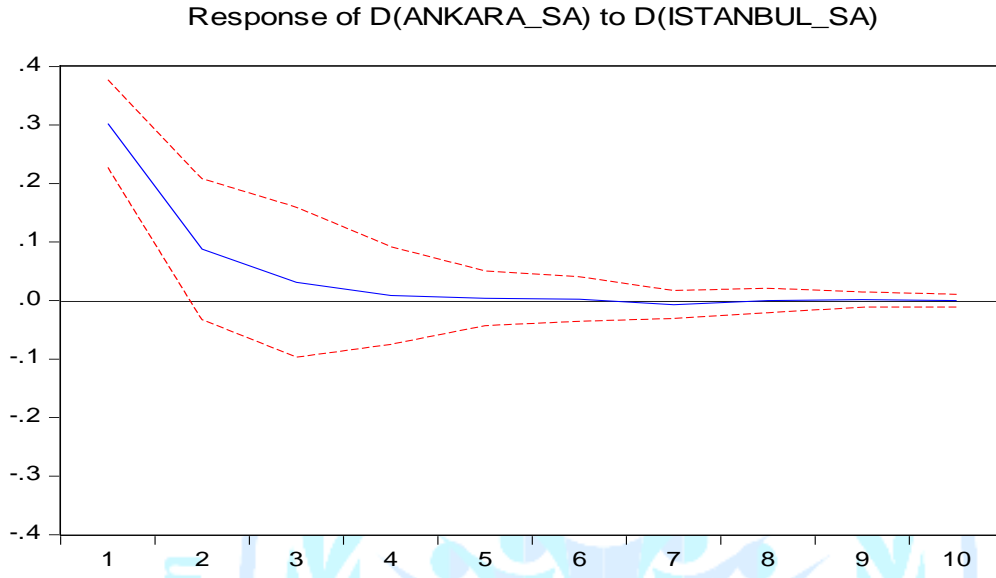
İstanbul ili tüketici fiyatlarındaki 1 standart sapmalılık değişim Mersin ilindeki fiyatları bir yıl etkilemektedir.

Grafik 3.2.4: İstanbul İli Tüketici Fiyatlarının Antalya İlinin Limon Fiyatlarına Etkisi

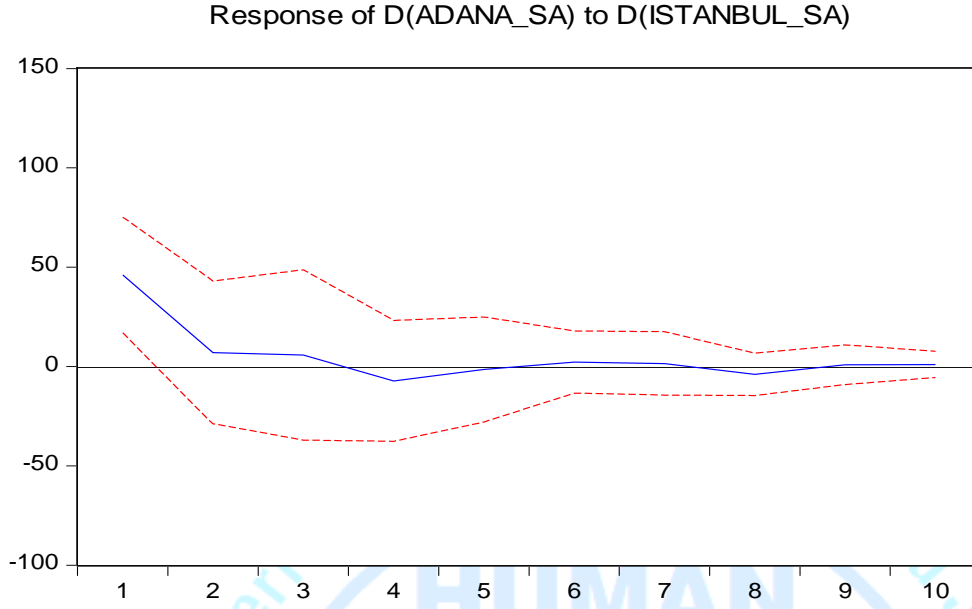
İstanbul ili tüketici fiyatlarındaki 1 standart sapmalılık değişim Antalya ilindeki fiyatları 1 yıl etkilemektedir.

Grafik 3.2.5: İstanbul İli Tüketici Fiyatlarının Ankara İlinin Limon Fiyatlarına Etkisi

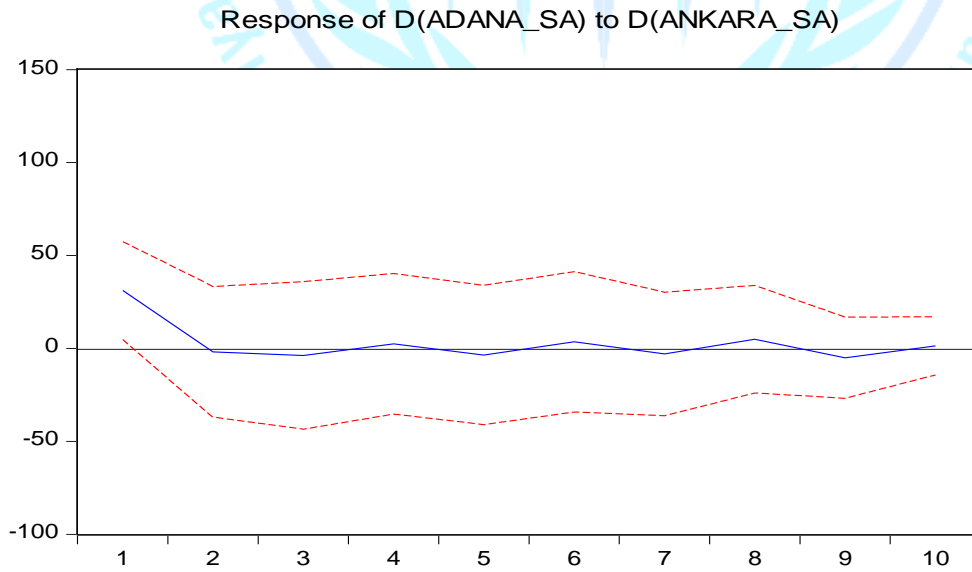
İstanbul ili tüketici fiyatlarındaki 1 standart sapmalılık değişim Ankara ilindeki fiyatları iki yıl etkilemektedir.

Grafik 3.2.6: İstanbul İli Tüketici Fiyatlarının Adana İlinin Limon Fiyatlarına Etkisi

İstanbul ili tüketici fiyatlarındaki 1 standart sapmalılık değişim Adana ilindeki fiyatları bir yıl etkilemektedir.

Grafik 3.2.7: Ankara İli Tüketici Fiyatlarının Adana İlinin Limon Fiyatlarına Etkisi

Ankara ili tüketici fiyatlarındaki 1 standart sapmalılık değişim Adana ilindeki fiyatları bir yıldan az etkilemektedir.

4.SONUÇ:

Yapılan araştırmada, Türkiye’de limon fiyatlandırmasında belirli olan iller ile ilgili analiz için VAR (Vektör Oto Regresyon) modelleri kullanılmaktadır. Analiz sonucu limon fiyatlarını üretici illerden Mersin ilinin ve tüketici illerden de İstanbul ilinin önemli şekilde etkisi olduğu tahmin edilmektedir. Lider üretici il olan Mersin, Adana ve Antalya illerindeki fiyatlarını etkilediği tahmin edilmiştir. Tüketici illerden İstanbul; Mersin, Adana, Antalya ve Ankara illerindeki fiyatları etkilediği tahmin edilmiştir. Ankara ili ise sadece Adana ilinin fiyatlarını etkileyebildiği tahmin edilmektedir. Dışsal olarak modele dahil edilen kriz bağımsız değişkeni, İstanbul ili için anlamlı, ihracat bağımsız değişkeni ise Adana için anlamlı bulunmaktadır.

Bu çalışmada da limon yıllık reel fiyatlandırılmasında tek fiyat kanunun geçerli olmadığı ve limonda fiyatlandırmayı tüketimde lider il olan İstanbul’un belirlediği tahmin edilmektedir. Üretici iller arasında da tek fiyat kanunun geçerli olmadığı ve limonda fiyatlandırmayı üretimde lider olan Mersin’in belirlediği tahmin edilmektedir. Bu iki il karşılaştırıldığında ise tüketim merkezi İstanbul’un üretici il olan Mersin’deki fiyatları da etkilediği tahmin edilmektedir.

Bu çalışmayla birlikte, Türkiye’de limon fiyatında üretici iller değil de tüketici illerin belirleyici olduğu tahmin edilmektedir. Özellikle Mersin ilinde turunçgile dayalı fabrika yatırımlarının artması, Mersin ilini üretimde olduğu gibi tüketimde de önemli konuma getirebilir. Bununla birlikte, turunçgil ürünlerinin işlenerek yüksek katma değerli ürün haline getirilmesi, Mersin ili için rekabet avantajı sağlayacaktır.

Kaynakça

Çakır, A. (2012). Arbitraj Fiyatlama Teorisi Ve IMKB Sektör Endeksleri Üzerine Uygulanması, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.

Barışık, S. & Kesikoğlu, F. (2006). Türkiye’de Bütçe Açıklarının Temel Makroekonomik Değişkenler Üzerine Etkisi, 1981-2003 VAR, Etki-Tepki Analizi, Varyans Ayırıştırması, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 61(4), 69.

Danışoğlu, A. Ç. (2004). Küreselleşmenin Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk Üzerindeki Etkileri. İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi.

Engel, C. & J.H. Rogers (1996). How Wide Is the Border? American Economic Review, 86(5), 1112-25.

Engel, C. ve Rogers, J. H. (2001). Violating the Law of One Price: Should We Make a Federal Case of It? Journal of Money, Credit and Banking, 33, 1–15.

Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). (2017). (<http://faostat.fao.org>)

Gözcür, G. (2015a). Tek Fiyat Kanunu ve Satın Alma Gücü Paritesi Hipotezine İlişkin Ampirik Bulgular: Bir Literatür Taraması. Sosyoekonomi, 23(24),24.

Gözcür, G. (2015b). Tek Fiyat Kanunu ve Satın Alma Gücü Paritesi Hipotezine İlişkin Ampirik Bulgular: Bir Literatür Taraması. Sosyoekonomi, 23(24),25.

Isard, P. (1977). How Far Can We Push the “Law of One Price? American Economic Review, 67(5), 942-48.

Karahocagil, P., Tunalioglu, R., Taşkaya, B., Anaç, H., (2003). Turunçgiller Durum ve Tahmin: 2003/2004. Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü, 111, 74, Ankara.

MEGEP (Mesleki Eğitim Ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi). (2008). Bahçecilik, Limon Yetiştiriciliği, 3.

Mutlu S.,Aktaş E. ve Karahan,Ö.(2004a).The Relation among retail price main of consumption center of fruit and vegetables and Region of Mediterranean (Turkey): Test of Market Integration, Munich Personal RePEc Archive, Online at <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/8656/>, 2.

Mutlu S.,Aktaş E. ve Karahan,Ö.(2004b).The Relation among retail price main of consumption center of fruit and vegetables and Region of Mediterranean (Turkey): Test of Market

Integration, Munich Personal RePEc Archive, Online at <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/8656/>, 3.

Öztürk, E. (2013). Türkiye Ekonomisi Temelinde Balassa-Samuelson Hipotezinin Geçerliliği.

Parsley, D.C. & S-J Wei (1996). Convergence to the Law of One Price without Trade Barriers or Currency Fluctuations, Quarterly Journal of Economics, 111(4), 1211-36.

Sims, C., 1980. Macroeconomics and Reality. Econometrica 48 (Jan. 1980), 1-49.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Tarım Ürünleri Üretici Fiyat Endeksi.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Limon İhracat Miktarı.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Limon Fiyatları.

Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM). (2017). İhracat Rakamları. (<http://tim.org.tr>)

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2017). Bitkisel Üretim İstatistikleri. (<http://tuikapp.tuik.gov.tr/bitkiselapp/bitkisel.zul>)

Uysal, O. & Polatöz, S. (2017). Dünyada Ve Türkiye’de Turunçgil Üretimi Ve Dış Ticareti, 6.

Toplumsal Cinsiyet Motivasyon Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması

Zeynep AKGÜN⁵

Yücel UYSAL⁶

Özet

Jessica J. Good ve Diana T. Sanchez (2010) tarafından geliştirilen Toplumsal Cinsiyet Motivasyon Ölçeğinin (TCMÖ) Türkçeye uyarlanma çalışması, farklı demografik kesimleri temsil eden, 18 yaş üzeri toplam 115 kadın üzerinde yapılmıştır. Ölçeğin dil eşdeğerliğini test etmek için Mersin Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu öğretim görevlilerinden oluşan beş kişilik bir ekip ile (İngilizce-Türkçe; Türkçe-İngilizce) çeviriler uygulanmış, İngilizce ve Türkçe formlardan elde edilen puanlar arasında pozitif ve anlamlı korelasyonlar saptanmıştır. TCMÖ' nün faktör yapısını belirlemek amacıyla uygulanan açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonuçlarına göre ölçek, orjinal ölçek gibi dört boyutlu bir yapı göstermektedir. Bu yapıların Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları; .84, .88, .85 ve .88 şeklindedir. Test Tekrar Test sonuçları ise; .88, .89, .97, .88'dir. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .81 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen tüm sonuçlar ölçeğin Türkiye'de de kullanılabileceğini göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Toplumsal cinsiyet, motivasyon.

⁵ Öğr.Gör.Dr., Yabancı Diller Yüksekokulu, Mersin Üniversitesi, zeynepakgun@mesin.edu.tr

⁶ Dr. Öğr. Üyesi. Tıp Fakültesi, Mersin Üniversitesi, yuceluysal@mesin.edu.tr

Adaptation of Gender Motivation Scale

The purpose of this study is to adapt Gender Motivation Scale (GMS) developed by Jessica J. Good and Diana T. Sanchez (2010) into Turkish. The study was conducted on 75 women over the age of 18 representing different demographic segments of Turkey. In order to test the language equivalence of the scale (English-Turkish; Turkish-English) a team of five instructors from Mersin University School of Foreign Languages were entrusted. According to the results of the exploratory and confirmatory factor analyzes applied to determine the factor structure of TCMI, the scale shows a four-dimensional structure just like the original scale. According to the results of these study, Cronbach Alpha internal consistency coefficients of these structures are; .84, .88, .85, and .88. Test Re-test results are; .88, .89, .97, .88. The Cronbach Alpha internal consistency coefficient of the scale is calculated as .81. The obtained results indicate the scale can also be used in Turkey.

Key Words: Gender, motivation

GİRİŞ⁷

Cinsiyet, bireyin kadın ya da erkek olarak doğuştan sahip olduğu, oldukça belirgin ve sabit genetik, biyolojik ve fizyolojik farklılıklara karşılık gelmektedir. Toplumsal cinsiyet ise biyolojik cinsiyete bağlı olarak, kültürel ve sosyal olarak belirlenen rolleri, değerleri, imajları, kendisine ve diğerlerine yönelik beklentileri içeren karmaşık bir etkileşim sürecinin ürünüdür (Akgün, 2015). Toplumsal cinsiyet kavramı, farklı kültürde, zamanlarda ve coğrafyalarda biyolojik cinsiyete bağlı olarak, kadınlara ve erkeklere toplumsal olarak yüklenen rolleri ve sorumlulukları, kadınların ve erkeklerin toplumdaki yerlerini ve toplumun onlardan beklediği davranışları ifade eden bir kavramdır. Cinsiyetin aksine, toplumsal cinsiyet, biyolojik bir fenomen değil, kültürel bir yapılanma, toplumsal bir süreçtir. Cinsiyeti ile dünyaya gelen birey, toplumsal cinsiyetini daha sonra edinmektedir. Toplumsal cinsiyet kimliğini oluştururken, ona ait değer ve normları öğrenip ve kendini kadın veya erkek şeklindeki dikotominin içinde tanımlamaktadır (Corrado, 2009).

İçinde yaşanan toplumun yapısına paralel olarak üzerinde hem fikir olunan toplumsal cinsiyet rolleri, bireylerin tutum ve davranışlarına yön vermektedir. Bireyler toplumsal cinsiyet rollerine uymayıp, normlarla, değerlerle veya kalıp yargılarla çeliştiklerinde, duruma göre, ihlalin ağır ya da hafif sonuçlarına katlanmak durumunda kalabilmektedirler (O'Neil, Good, Holmes, 1995). Bu olumsuz durumdan kaçınmak adına, bireyler söz konusu rollerine uygun davranmaya özen göstermektedirler. Fakat bireylerin sahip oldukları tek rolleri toplumsal cinsiyet rolleri değildir. Bu sebeple de sahip olunan diğer roller zaman zaman toplumsal cinsiyet rolleri ile çatışabilmektedir. Böyle bir çelişki söz konusu olduğunda, bireyler normun rol için ne kadar önemli olduğunu ve durumun role bağlı kalmayı ne kadar gerektirdiğini değerlendirerek davranışlarına ve uyum gösterecekleri rollere karar vermektedirler (Helgeson, 2002). Ayrıca norm dışı kalma sosyal değişim için de gerekli bir öğedir. Böylece toplumlar değişen dünyaya, gelişmelere göre kendi normatif yapılarını gözden geçirip yeniden oluşturabilmektedirler.

Toplumsal cinsiyet rol ve normlarına uyum bağlamında motivasyon, dikkate değer bir değişkendir. Motivasyonlar genel anlamda yarattıkları sonuçlar dolayımında çok önemlidirler (Ryan ve Deci, 2000). Bireyin herhangi bir zorlama ya da ödül olmaksızın bizzat kendisinin değer verdiği için gerçekleştirdiği eylemlerinin altında yatan motivasyon türü içseldir. İçsel

⁷ Bu makale I. Uluslararası Akdeniz Sempozyumunda sözlü olarak sunulan Toplumsal Cinsiyet Motivasyon Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması isimli çalışma esas alınarak hazırlanmıştır.

motivasyonlar insanın doğasında var olan olumlu potansiyelin en güzel dışı vurumudur. Dışsal motivasyon ise bir eylemi gerçekleştirirken bir takım dışsal sonuçların elde edilmesi amacıyla içinde barındırmaktadır (Ryan ve Connell, 1989). Bu tip eylemler için özgürce seçilmiş eylemler denilememekte, kişinin gerçekleştirdiği eylemi yapmak zorunda olması olarak tanımlanmaktadır (Deci, Ryan, 1985).

Geçmişte yapılan çalışmalar, toplumsal cinsiyet normlarına uyumun, benlik saygısı ve olumlu etki ile hem olumlu hem de olumsuz ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu çelişkili bulgular, bireyin kendi toplumsal cinsiyet rollerine ve normlarına bizzat kendisinin değer vermesi (içsel motivasyon) ya da diğerlerinden, durumlardan kaynaklanan baskılar nedeniyle değer vermesi (dışsal motivasyon) şeklindeki ayırımın ortaya konulması ile ortadan kalkabilmektedir. Bu dolayında gerçekleştirilen çalışmalar, içsel motivasyonlarla uyulan toplumsal cinsiyet rol ve normları ve benlik saygısı arasında olumlu bir ilişki, dışsal motivasyonlarla uyulan toplumsal cinsiyet rol ve normları ve benlik saygısı arasında da olumsuz bir ilişki olduğunu göstermektedir (Good, Sanchez, 2010). Bu nedenle toplumsal cinsiyet rol ve normlarına uyum ile ilgili çalışmalarda, motivasyon türlerinin de dikkate alınması gerekmektedir.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, toplumsal cinsiyet normlarına uyumu, içsel ve dışsal motivasyonlar bağlamında ölçmeye olanak sağlayan, Jesica J. Good ve Diana T. Sanchez tarafından geliştirilen Toplumsal Cinsiyet Motivasyon Ölçeğinin (Gender Motivation Scale) Türkçeye uyarlanmasıdır.

YÖNTEM

Toplumsal Cinsiyet Motivasyon Ölçeği (TCMÖ)

Güvenirliliği ve geçerliliği Ryan ve Connell tarafından önceden yapılmış olan içsel ve dışsal motivasyon ölçeği (Self-Regulation Questionnaire, 1986) Good ve Sanchez tarafından toplumsal cinsiyet normlarına göre uyarlanmıştır. Bu uyarlamada toplumsal cinsiyet rolü normlarının sıcaklık, samimiyet ve etkin, iddialı olma boyutları kullanılmıştır (Good, Sanchez, 2010). Sıcaklık ve samimiyet tipik bir feminen norm olan toplumsal olma, etkin ve iddialı olma ise tipik bir maskülen norm olan bireysel olma ilgilidir.

Ölçekte toplam 16 madde yer almaktadır. Katılımcılar bu maddelerle ilgili düşüncelerini 7’li likert tarzı derecelendirme sisteminde işaretlemektedirler.

Ölçeğin orijinal yapısı İçsel motivasyonlarla feminen normlara uyum, dışsal motivasyonlarla feminen normlara uyum, içsel motivasyonlarla maskülen normlara uyum, dışsal motivasyonlarla maskülen normlara uyum şeklinde 4 faktörden oluşmaktadır. Bu faktörlerin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları sırasıyla .76, .81, .78 ve.88’dir. Tablonun orijinali için bakınız Tablo 1.

Buraya Tablo 1 gelecektir.

Toplumsal Cinsiyet Motivasyon Ölçeğinin Türkçeye Çevrilme Süreci

Ölçeğin Türkçeye çevrilme sürecinde yeni bir ifade geliştirilmemiş, ölçeğin orijinal biçimine tamamen sadık kalınmıştır. Süreç iki aşamada gerçekleşmiştir. İlk aşamada ölçek, önce çalışmacı tarafından İngilizceye çevrilmiştir. Daha sonra yine İngiliz dili alanında çalışan dört uzman tarafından tekrar Türkçeye çevrilmiştir. Bu beş çevirideki ortak ifadeler belirlenmiş, Türkçe taslak hazırlanmıştır. Oluşturulan Türkçe taslak, dört uzman tarafından ayrı ayrı İngilizceye çevrilmiş, ortak ifadeler İngilizceye çevrilerek ölçeğe son hali verilmiştir. İkinci aşamada ise Türkçeleştirilmiş ifadelerin anlaşılabilirliğini denemek üzere, 40 kişiden oluşan bir kadın grubuna ölçek uygulanmıştır. Ölçeğin anlaşılabilirliğinde herhangi bir sorun olmadığı belirlendikten sonra ölçeğin uygulanması aşamasına geçilmiştir.

TCMÖ’NÜN GÜVENİRLİĞİNE VE GEÇERLİĞİNE İLİŞKİN BULGULAR

Güvenirlilik Sonuçları

Bu bölümde ve ilgili alt bölümlerde ölçeğin iç tutarlığına ve test yeniden test güvenirliliğine ilişkin güvenirlilik bulguları ve faktör analizine dayalı açıklayıcı geçerlik bulguları sunulacaktır.

Çalışmanın bu aşamasında, likert tipi ölçeğin ve alt boyutlarının güvenirliliğini belirlemek için kullanılan yollardan biri olan Cronbach Alpha değerlerine bakılmıştır. İç tutarlık ölçümleri için 18- 68 yaş arası farklı sosyo- demografik yapıları temsil eden 75 kadın ile bir pilot çalışma yapılmıştır. Toplamda 4 alt ölçekten oluşan ölçeğin her bir alt ölçeği ve aldıkları Cronbach Alpha değerler aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Ölçeğin test- tekrar test güvenirliliği çalışmasında, ilk uygulamadan 3 hafta sonra aynı 75 kadına Toplumsal Cinsiyet Motivasyon Ölçeği ikinci kere uygulanmıştır. Katılanlara yapılan ön test ve son test arasındaki

korelasyonlar, Cronbach Alpha değerler, ortalama ve standart sapmalar aşağıda yer almaktadır. Bakınız Tablo 2.

Buraya Tablo 2. Gelecektir.

TCMÖ'NÜN GEÇERLİĞİNE İLİŞKİN FAKTÖR ANALİZ BULGULARI

Ölçeğin orijinalinde de toplamda 4 faktör bulunmaktadır. Bu faktörler toplam varyansın %70' ini açıklamaktadır. Geçerlik için yapılan faktör analizinin sonucunda yine 4 faktör olduğu belirlenmiştir. Maddeler aynı faktörler altında toplanmıştır. Bu faktörler varyansın %73,4'ünü açıklamaktadır. Bakınız Tablo 3.

SONUÇ

Bu çalışmada Jessica J. Good ve Diana T. Sanchez (2010) tarafından geliştirilen Toplumsal Cinsiyet Motivasyon Ölçeğinin Türkçe geçerlik ve güvenilirliğinin test edilerek Türkçeye çevrilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda öncelikle ölçeğin dil yönünden geçerliği sağlanmıştır. Dil geçerliğinin sağlanması amacıyla çeviri-tekrar çeviri yöntemi kullanılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği ise Cronbach Alfa katsayısı yöntemi kullanılarak test edilmiş ve hem ölçeğin genelinde hem de alt boyutlarda söz konusu güvenilirlik katsayısının yeterli olduğu görülmüştür. Ölçeğin geçerliği için yapılan faktör analizi sonucunda orijinal ölçekte olduğu gibi Türkçe ölçekte de 4 faktör olduğu ve bu maddelerin aynı faktörler altında toplandığı belirlenmiştir. Bu bulgular, Toplumsal Cinsiyet Motivasyon Ölçeğinin Türkçeye uyarlandığında geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Kaynakça

- [1]. Akgün, Z. (2015). *Feminen normlara uyum ve iyi oluş ilişkisi: İçsel ve dışsal motivasyonlar bakımından bir inceleme* (Yüksek lisans tezi) Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- [2]. Corrado, C. Gender Identities and Socialization. In: O'Brien, J, editor. *Encyclopedia of Gender and Society*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications; 2009. 357-364.
- [3]. Deci, E, Ryan, R. Intrinsic motivation and self-determination in human behavior. New York: Plenum Press; 1985. p. 235-238.
- [4]. Good, JJ, Sanchez, DT. Doing gender for different reasons: why gender conformity positively and negatively predicts self-esteem. *Psychology of women quarterly* 2010; 34(2): 203-214.
- [5]. Helgeson, V. S. *The psychology of gender*. Upper Saddle River, N.J: Prentice Hall. 2002. P. 20-32.
- [6]. O'Neil, J. Good, G. Holmes, S. Fifteen years of theory and research on men's gender role conflict. In: Levant, R. Pollack w. Editors. *A new psychology of men*. New York: Basic Books; 1995. p. 164–206.
- [7]. Ryan, RM. Connell, JP. Perceived locus of causality and internalization: Examining reasons for acting in two domains. *Journal of Personality and Social Psychology* 1989; 57(5): 749-761.
- [8]. Ryan, RM, Deci, E. Self – determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development and well- being. *American Psychologist* 2000; 55 (1): 68-78.

Tablolar

Tablo 1. TCMÖ'nün Orijinal Formu (Gender Motivation Scale)

Gender Motivation Scale – Women	Strongly Disagree	Disagree	Disagree Somewhat	Neutral	Agree Somewhat	Agree	Strongly Agree
Autonomous Communal Motivation							
1. I enjoy being communal and caring.							
2. It brings me pleasure if I act warmly towards others.							
3. It is important to me to act sensitively towards others.							
4. It is important to me not to behave selfishly or thoughtlessly towards others.							
Pressured Communal Motivation							
5. I act in a caring way towards others because I want others to like me.							
6. In general, I act warmly towards others because I want others' acceptance and approval.							
7. In general, I am sensitive to others because that is what							

others expect from me.							
8. I am caring to others because that is how others think I should be.							
Gender Motivation Scale – Men	Strongly Disagree	Disagree	Disagree Somewhat	Neutral	Agree Somewhat	Agree	Strongly Agree
Autonomous Agentic Motivation							
1. I enjoy being assertive.							
2. It brings me pleasure if I behave in a dominant or assertive way.							
3. It is important to me to be assertive.							
4. It is important to me not to act passively with others.							
Pressured Agentic Motivation							
5. I act in an assertive way because I want others to like me.							
6. In general, I act confidently because I want others' acceptance and approval.							
7. In general, I am assertive because that is							

what others expect from me.							
8. I am assertive and confident with others because that is how others think I should be							

Tablo 2. Ölçek Maddelerinin İç Tutarlılık Kat Sayıları, Test Tekrar Test Güvenirlik Katsayısı, Ortalama ve Standart Sapmaları

Madde No	Cronbach Alfa	Madde atıldığında	Test tekrar test	Ort.	SS
İçsel Motivasyonlarla Feminen Normlara Uyum	.84		.88		
1		.80		5.18	1.69
2		.75		5.42	1.44
3		.76		5.69	1.39
4		.87		5.86	1.50
Dışsal Motivasyonlarla Feminen Normlara Uyum	.88		.89		
5		.88		3.04	1.74
6		.81		2.94	1.65
7		.82		3.08	1.70
8		.86		2.81	1.66
İçsel Motivasyonlarla Maskülen Normlara Uyum	.85		.97		
9		.78		5.01	1.84
10		.74		4.88	1.97
11		.74		4.69	1.96
12		.93		5.14	1.74
Dışsal Motivasyonlarla Maskülen Normlara Uyum	.88		.88		
13		.90		3.86	1.93
14		.82		3.57	2.02
15		.82		3.37	2.05
16		.84		3.14	1.90
Ölçeğin Genel İç Tutarlılığı Cronbach Alfa: .81					

Tablo 3. Toplumsal Cinsiyet Motivasyon Ölçeğinin Faktör Analiz Sonuçları

Maddeler	1	2	3	4
3 Başkalarına karşı duyarlı olmak benim için önemlidir.	.90			
2 Diğerlerine karşı sıcak davranmak beni mutlu eder.	.89			
1 Başkaları ile ilişkili olmaktan ve onlarla ilgilenmekten hoşlanırım	.82			
4 Başkalarına karşı bencilce ve düşüncesizce davranmamaya önem veririm.	.67			
7. Genellikle diğer insanlar benden bunu bekledikleri için başkalarına karşı duyarlı davranırım.		.91		
6 Genellikle diğer insanların beni kabul etmesini ve onaylamasını istediğim için başkalarına karşı sıcak davranırım.		.91		
8 Diğer insanlar öyle olmam gerektiğini düşündükleri için başkalarına karşı ilgili davranırım		.83		
5 İnsanların beni sevmelerini istediğim için başkaları ile ilgilenirim.		.77		
10 Baskın ve iddialı olmaktan keyif alırım			.94	
11 İddialı olmak benim için önemlidir.			.93	
9 İddialı olmayı severim.			.90	
12 Diğerleriyle olan ilişkilerimde pasif olmamak benim için önemlidir			.51	
15 Genellikle diğer insanlar benden bunu bekledikleri için kendime güvenli ve iddialı davranırım.				.91
14 Genellikle diğer insanların beni kabul etmesini ve onaylamasını istediğim için özgüvenli davranırım.				.90
16 Diğer insanlar öyle olmam gerektiğini düşündükleri için özgüvenli ve iddialı davranırım.				.89
13 Kendine güvenli ve iddialı davranırım çünkü diğerlerinin benden hoşlanmasını isterim.				.72
Özdeğer	4.46	3.27	2.58	1.42
Açıklanan Varyans (%)	27.86	20.45	16.14	8.92

Not: Faktörler: 1- içsel motivasyonlarla feminen normlara uyum, 2- dışsal motivasyonlarla feminen normlara uyum, 3- içsel motivasyonlarla maskülen normlara uyum, 4- dışsal motivasyonlarla maskülen normlara uyum.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) “Yaşam Endeksi” ve Bu Endeks Kapsamında Mersin, Antalya, Adana ve Kahramanmaraş illerinin Analizi

Doç. Dr. Zehra ALAKOÇ BURMA⁸

Özet

İktisadi gelişme ve toplumsal refah; insanların yaşam kalitesindeki iyileşme süreci olarak tanımlanabilir. İktisadi gelişme ve toplumsal refah eskiden sadece gelir değişkenine bağlı olarak tek boyutlu ölçülürdü. Oysa bugün; gelirin yanında gelişmenin farklı boyutlarında sağlanan başarıları yansıtan endekslerle çok boyutlu olarak ölçülmeye başlandı. Bu endeksler toplumsal gelişmeyi pek çok açıdan yansıtmaya imkânına sahip oldukları için, aynı zamanda toplumun sahip olduğu refah düzeyinin ölçüsü olarak da değerlendirilmektedir. Bu endeksler sayesinde bölge ya da ülkeler arası refah düzeyi karşılaştırmaları yapılabilmekte, ilgili ülke/illerde toplumsal ilerlemenin ne derece sağlandığı konusunda bilgi elde edilebilmekte, dolayısıyla politika yapıcıların başarıları da daha kolay analiz edilebilmektedir. Bu endekslerden birisi 2011 yılında OECD tarafından kullanılan “Daha İyi Yaşam Endeksi (Better Life Index)’dir. Bir diğeri ise; Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) OECD’nin bu endeksini esas alarak illere ait ekonomik boyut yanında sosyal ve diğer boyutları dikkate alan “yaşam memnuniyet endeksi” çalışmasıdır.

TÜİK, bu çalışmasını “İllerde Yaşam Endeksi 2015” olarak 2016 yılında yayımlamıştır. Türkiye’nin koşulları temel alınarak hazırlanan bu endeks 11 alanda 41 göstergeden oluşmaktadır. Bu araştırmanın amacı, bu rapordaki tüm göstergeler açısından sıralamada 1.şehir olan Isparta ve bölge şehirleri olan Mersin, Adana, Antalya ve Kahramanmaraş illerini incelemektir. Çalışma sonucunda; her bir gösterge açısından iller arasında farklılıklar bulunmasına rağmen genel endeks bazında Antalya 44.sırada, Kahramanmaraş 48.sırada, Mersin 59.sırada ve Adana 61.sırada bulunmuştur. Bu çalışmanın sonuçlarından beklentimiz; Türkiye’nin “İllerde Yaşam Endeksi” durumunu ortaya koymak, hükümet, işletmeler ve bireyleri bilgilendirerek, iktidarlar, iş dünyası, yöneticiler, bilişimciler, yatırımcılar, eğitimciler,

⁸ Mersin Üniversitesi, Mersin Meslek Yüksekokulu Öğretim Üyesi

Adres: Mersin Üniversitesi, Mersin Meslek Yüksekokulu, Tece Kampüsü, Mezitli, Mersin / TÜRKİYE,

Tel : (0324) 361 00 01 / 71003,

E-posta: zalakoc@mersin.edu.tr ve zalakocburma@gmail.com

üniversiteler için farkındalık yaratıp, geleceğe yönelik planlamalar, stratejiler ve yönetsel araçlar geliştirmelerinde rehber olmaktadır.

Anahtar Sözcükler:

Yaşam Endeksi, Refah, TÜİK İllerde Yaşam Endeksi.

Turkey Statistical Institute (TSI), "Life Index" and Mersin, Antalya, Adana and Kahramanmaraş provinces Context Analysis of the Index

Abstract

Economic development and social welfare; it can be defined as a process of improvement in people's quality of life. Economic development and social welfare were only one-dimensional measured depending on the income variable. Yet today; In addition to income, it is started to be measured multidimensional with indices reflecting the achievements in different dimensions of development. Since these indices have the ability to reflect social development in many respects, they are also considered as a measure of the level of welfare of the society. Through these indices, welfare level comparisons can be made between regions or countries, and information can be obtained about the degree to which social progress is achieved in the relevant country / provinces and thus, the achievements of policy makers can be analyzed more easily. One of these indices is the Better Life Index used by the OECD in 2011. The other is; Turkey Statistical Institute (TSI), the OECD consider other dimensions of social and economic dimensions of space next to the provinces on the basis of this index, "Well Being Index" study. TurkStat published its work in 2016 as Well Being Index in Provinces.

This index, prepared on the basis of the conditions of Turkey is composed of 41 indicators in 11 areas. The aim of this study is to examine the cities of Isparta and its regional cities, Mersin, Adana, Antalya and Kahramanmaraş in terms of all indicators in this report. In the results of working; Although, there were differences between the provinces in terms of each indicator, Antalya was ranked 44th in overall index, Kahramanmaraş was ranked 48th, Mersin was in 59th place and Adana was in 61st place. Our expectation from the results of this study; Turkey's "Well Being Index" status to reveal the government, businesses and individuals are informed, governments, business, executives, digerati, investors, educators, creating awareness for universities, future plans, strategies and administrative tools is to guide their development

Key Words:

Well Being Index, Prosperity/Welfare, TÜİK Well Being Index.

GİRİŞ

Gelişme, tüm insanların yaşam kalitesindeki iyileşme sürecidir. Gelişme farklı düzeylerde olur. Birincisi; insanların gelirlerinin artması, yiyecek tüketimlerinin, sağlık hizmetlerinin, eğitimlerinin ve diğer koşulların ekonomik büyüme ile birlikte iyileşmesidir ki biz buna insanların yaşam düzeylerinin iyileşmesi diyoruz. İkincisi; sosyal, kültürel, politik kurumlar, ekonomik sistemler ile insana verilen değerle, insanların kendine olan güvenleridir. Üçüncüsü ise; insanların seçeneklerinin genişlemesiyle birlikte özgürlüklerinin artması ve tüketilen mal ve hizmetlerin çeşitliliğinin artmasıdır (Günsoy, 2005:36-37).

Günümüzde tüm dünya ekonomileri için büyük önem taşıyan bir konu olan refahın ölçümü sayesinde, ilgili ülkelerde toplumsal ilerlemenin ne derece sağlandığı konusunda fikir sahibi olunmaktadır (Akar, 2014:2). Bugün ülke ya da bölgelerin iktisadi gelişme düzeyleri sadece gelir değişkenine bağlı olarak tek boyutlu ölçülmekte; bunun yanında gelişmenin farklı boyutlarında sağlanan başarıları yansıtan endeksler kullanılmaktadır. (Kandemir, 2017), Bu endeksler toplumsal gelişmeyi çok boyutlu yansıtabildikleri için, toplumun sahip olduğu refah düzeyi hakkında fikir vermektedir (Kandemir ve Kürkcü, 2016). Bu endeksler sayesinde bölge ya da ülkeler arası refah düzeyi karşılaştırmaları yapılabilmekte dolayısıyla politika yapıcıların başarıları daha kolay analiz edilebilmektedir. Bu endekslerden birisi 2011 yılında OECD tarafından kullanılan “Daha İyi Yaşam Endeksi (Better Life Index)’dir (OECD, 2011; Akar, 2014). TÜİK (2016a), bu endeksi esas alarak, İllerde Yaşam Endeksi 2015, çalışmasını yayımlamıştır. Bu endeksin hesaplanmasında kullanılan boyut ve göstergelerin seçiminde, OECD’nin Daha İyi Yaşam Endeksi çerçevesi ve Türkiye’nin koşulları temel alınmıştır. Bu, endeks 11 boyut (konut, çalışma hayatı, gelir ve servet, sağlık, eğitim, çevre, güvenlik, sivil katılım, altyapı hizmetlerine erişim, sosyal yaşam ve yaşam memnuniyeti) altında 41 göstergeden oluşmaktadır (TÜİK, 2016a). Bu çalışmanın amacı; TÜİK (2016a)’in “İllerde Yaşam Endeksi 2015” verileri kullanılarak, birinci sırada yer alan Isparta ile bölge illerinden olan Mersin, Adana, Antalya ve Kahramanmaraş illeri araştırılmasıdır. Her bir ilde göstergeler açısından güçlü ve zayıf olan taraflar ortaya konulmuştur. Bu değerler illerde yaşayan halkın refahının artırılması, illerin kalkınması gibi illere önemli yararlar sağlayacaktır. Türkiye’nin “İllerde Yaşam Endeksi” durumunu ortaya koymak, hükümet, işletmeler ve bireyleri bilgilendirerek, iktidarlar, iş dünyası, yöneticiler, bilişimciler, yatırımcılar, eğitimciler, üniversiteler için farkındalık yaratıp, geleceğe yönelik planlamalar, stratejiler ve yönetimsel araçlar geliştirmelerinde rehber olacaktır.

TÜİK İLLERDE YAŞAM ENDEKSİ

Gelişme ve kalkınma kavramına, toplumların gelişim sürecine paralel olarak, farklı dönemlerde değişik içerik ve anlamlar yüklenmiştir (Yavilioğlu, 2002:59). Kalkınmanın teorik temelleri Adam Smith'in Ulusların Zenginliği (1776) adlı kitabına dayanmasına karşın, kalkınma ile ilgili ilk sistematik çalışmalar 1940'ların sonunda başlamıştır (Taban ve Kar 2015:4-5). Çünkü; kalkınma iktisadı 1930'larda yaşanan Büyük Buhran sonrasında bir disiplin olarak etkili olmuştur.

Refah Seviyesi (Hayat Standardı) En Yüksek Olan Ülkeler Hangileridir? sorusuna hayat standardı yüksek olan ülkeler gerek ekonomik bakımından gerekse devletin halkına sağladığı imkanlar bakımından yüksek olan ülkeler cevabını verebiliriz. Yani halkın sadece geçim derdini düşünecek kadar maaştan daha fazlasını alması, devletin vatandaşa gerek ihtiyaç şeylerini gerekse vatandaşın sosyal yönünü artırıcı imkanlar sunmasıdır.

Ülkeler ve ülkelerdeki bölge ve illerin çeşitli kriterlere göre sınıflandırılması yaygın olarak yapılan çalışmalardır. Bu çalışmalarda ayrıca çeşitli karşılaştırmalar, ilgili birimlere ilişkin hedef ve planlamalarda da yapılmaktadır. Bu sınıflandırmalardan birisi de Birleşmiş Milletler tarafından geliştirilen ve popüler olan İnsani Kalkınmışlık Endeksi'dir. Bu endeks her yıl ülkeler için hesaplanmaktadır. Bu endeks bazen bazı ülkelerdeki eyaletler ve iller için de hesaplanabilmektedir. Türkiye'deki iller için resmi bir hesaplama yapılmamıştır. Bu çalışmanın amacı; Türkiye geneli için olan ama Türkiye'nin illerini kapsamayan İnsani Kalkınmışlık Endeksi'nin verilerini dikkate alarak; Türkiye'de illere göre TÜİK 2016 İller Yaşam Endeksini kullanarak Mersin, Adana, Antalya ve Kahramanmaraş illerini araştırmaktır.

İllerde Yaşam Endeksi çalışması TÜİK tarafından ilk defa 2016 yılında yayımlanmıştır. TÜİK bu çalışmasının boyut ve göstergelerini belirlerken, OECD'nin Daha İyi Yaşam Endeksi çerçevesini ve ülkemiz koşullarını temel almıştır. TÜİK önce, endekste kapsanacak boyut ve göstergeleri belirlemiş sonra endeksin hesaplanmasına yönelik hazırlık çalışmaları yapmıştır. Boyut ve göstergelerin belirlenmesinde yaşam boyutlarının birbirine indirgenemeyecek şekilde, eşit değer ve önemde ele alınması ve her bir yaşam boyutu için az sayıda gösterge seçimi ile "odaklanma" ve "kullanışlılığın" sağlanması prensiplerine bağlı kalmıştır. İllerde Yaşam Endeksi çalışması, birey yaşamı üzerinde büyük etkisi olan konut, çalışma hayatı, gelir ve servet, sağlık, eğitim, çevre, güvenlik, sivil katılım, altyapı hizmetlerine erişim, sosyal yaşam, yaşam memnuniyeti boyutları altında toplam 41 göstergelyi kapsamaktadır.

İLLERDE YAŞAM ENDEKSİ KAPSAMI

Yaşam bir bütündür. Bu bütünde sadece ekonomik boyut değil, yaşamın diğer boyutlarını da içine alan fiziksel, psikolojik ve sosyal boyutlarda vardır. Bu amaçla son yıllarda ekonomik boyutun yanı sıra yaşamın diğer boyutlarını da içine alan bir kavram olan toplumsal ilerlemenin ölçümüne yönelik çalışmalar ivme kazanmıştır. Daha çok birey odaklı olan bu yeni ölçümlerde objektif ölçütler ve bireylerin öznel algıları birlikte kullanılmaktadır.

Ülkemizde de Türkiye İstatistik Kurumu bu doğrultuda; illerdeki bireylerin ve hane halklarının yaşamını objektif ve sübjektif ölçütler kullanarak yaşam boyutları ayırımında yerel düzeyde ölçmek, karşılaştırmak ve zaman içinde izlemek için “İllerde Yaşam Endeksi” çalışması yapmıştır. Bu çalışmada; illerdeki yaşamların tüm boyutları ile izlenmesi ve iyileştirilmesi için bir gösterge sistemi geliştirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada;

- Birey, hanehalkı ve sonuç odaklı,
 - “O ilde” yaşayanların yaşam düzeyini ölçmeye ve zaman içinde izlemeye imkân veren,
 - Politikalara duyarlı, iyileştirilebilir göstergelerle temsil edilen,
 - İyi yaşamı oluşturan farklı yaşam kalitesi boyutlarını tek bir boyuta indirgeyen,
- bir endeks elde etmek hedeflenmiştir. (TÜİK,2016)

Karar vericiler için alınacak politikalarda çok faydalı olacak bu ölçeklendirilmiş göstergeler çeşitli veri setlerinden oluşmaktadır. Bu ölçeklendirilmiş göstergeler sayesinde illerin farklı yaşam boyutlarındaki güçlü ve zayıf oldukları yanlar belirlenebilmekte, eğilimler izlenebilmekte ve göstergelerdeki unsurlar karşılaştırılabilmektedir. Böylece iller düzeyinde iyi yaşamın ölçülmesi ve iyileştirilmesi için gerekli olanaklar ve kısıtlamalar daha iyi anlaşılabilir.

Veriler ve Güncelleme

İllerde Yaşam Endeksi objektif ve sübjektif göstergelerden oluşturulan bileşik bir endekstir. Objektif göstergeler il düzeyinde TÜİK verileri ve diğer kurum yada kuruluşlardan derlenen verilerden oluşmaktadır. (<http://www.resmiistatistik.gov.tr/?q=tr/content/72-illerde-yasam-endeksi>).

Sübjektif veriler ise üç yılda bir il düzeyinde uygulanan Yaşam Memnuniyeti Araştırması (YMA) sonuçları verileridir. Bu çalışmada ilk kez il düzeyinde uygulanan 2013 YMA sonuçları kullanılmıştır. TÜİK tarafından 2016 referans dönemli YMA sonuçlarının 2017 yılında yayımlanması, daha sonrada 3 yılda bir güncellenmesi planlanmıştır. Ama TÜİK şimdiye kadar başka bir rapor yayımlamamıştır. O nedenle; bu çalışmada 2016 yılı raporu verileri kullanılmıştır.

İllerde Yaşam Endeksindeki göstergeler; OECD'nin Daha İyi Yaşam Endeksi çerçevesinde, ülkemizdeki koşullar temel alınarak belirlenmiştir. Endeksi oluşturan göstergeler aşağıda sıralanan ölçütler dikkate alınarak belirlenmiştir; (TÜİK,2016)

- Ana hedefe uygun, fayda ve sonuç odaklı olması,
- Bireylerin yaşadığı yerdeki iyi yaşamını yansıtabilir olması,
- Politika değişiklikleri ile iyileştirilebilir olması,
- İller arasındaki ayrımları yansıtabilir olması,
- Katkı yönünün (pozitif/negatif) açıkça belirlenebilir olması,
- Kolay anlaşılabilir, doğru ve güçlü olması,
- Periyodik olarak güncellenebilir olması.

İllerde Yaşam Endeksinin 11 boyutu aşağıdaki gibidir;

- Konut,
- Çalışma hayatı,
- Gelir ve servet,
- Sağlık,
- Eğitim,
- Çevre,
- Güvenlik,
- Sivil katılım,
- Altyapı hizmetlerine erişim,

- Sosyal yaşam,
- Yaşam memnuniyeti

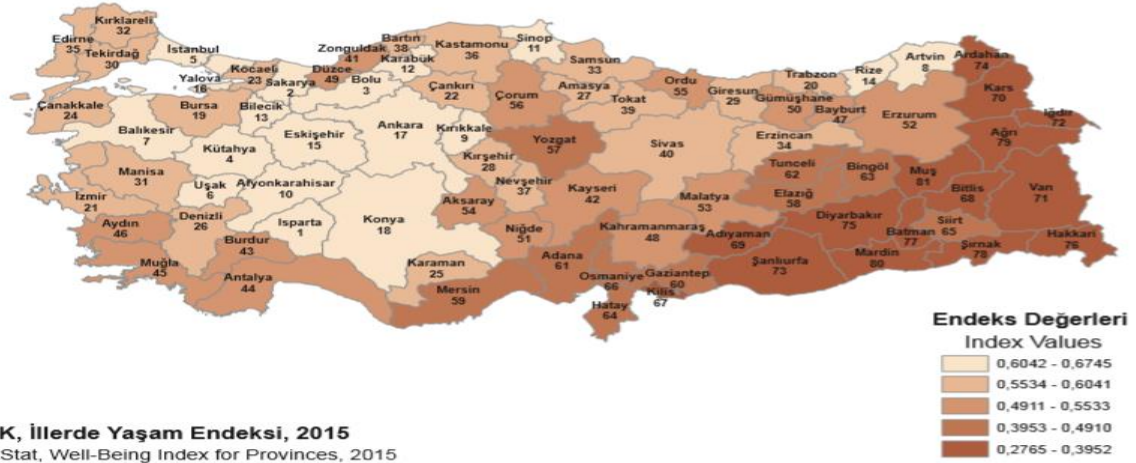
Bu 11 temel boyut altında toplam 41 gösterge bulunmaktadır. Tüm bu göstergeler daha sonra tek bir bileşik endeks olarak sunulmuştur. Dolayısı ile İllerde Yaşam Endeksi 11 temel boyut ve birde genel endeks değeri ile birlikte her il için 12 ayrı endeks değeri elde edilmiştir. Endeks 0 ile 1 arasında değer almakta ve 1'e yaklaştıkça daha iyi bir yaşam düzeyini ifade etmektedir. Çalışmanın boyut, gösterge, göstergenin katkı yönü, veri kaynakları ve veri yılı Tablo1'de verilmiştir.

Tablo 1: İllerde yaşam endeksi boyut ve göstergeleri

Boyutlar	Göstergeler	Katkı Yönü	Veri Kaynağı	Ref.Yılı
Konut	Fert Başına Düşen Oda Sayısı	Pozitif	TÜİK, İl Düzeyinde Yaşam Memnuniyeti Araştırması	2013
	Konutun içinde tuvalet mevcudiyeti oranı	Pozitif	TÜİK, İl Düzeyinde Yaşam Memnuniyeti Araştırması	2013
	Konutun kalitesinde problem yaşayanların oranı	Negatif	TÜİK, İl Düzeyinde Yaşam Memnuniyeti Araştırması	2013
Çalışma Hayatı	İstihdam oranı	Pozitif	TÜİK, İl Düzeyinde Temel İşgücü Göstergeleri	2013
	İşsizlik oranı	Negatif	TÜİK, İl Düzeyinde Temel İşgücü Göstergeleri	2013
	Ortalama günlük kazanç	Pozitif	Sosyal Güvenlik Kurumu	2014
	İşinden memnuniyet oranı	Pozitif	TÜİK, İl Düzeyinde Yaşam Memnuniyeti Araştırması	2013
Gelir ve Servet	Kişi başına düşen tasarruf mevduatı	Pozitif	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu	2014
	Orta ve üstü gelir grubundaki hanelerin oranı	Pozitif	TÜİK, İl Düzeyinde Yaşam Memnuniyeti Araştırması	2013
	Temel ihtiyaçlarını karşılayamadığını beyan eden hanelerin oranı	Negatif	TÜİK, İl Düzeyinde Yaşam Memnuniyeti Araştırması	2013
Sağlık	Bebek ölüm hızı	Negatif	TÜİK, Ölüm İstatistikleri	2014
	Doğuşta beklenen yaşam süresi	Pozitif	TÜİK, Hayat Tabloları	2013-2014
	Hekim başına düşen müracaat sayısı	Negatif	Sağlık Bakanlığı	2014
	Sağlığında memnuniyet oranı	Pozitif	TÜİK, İl Düzeyinde Yaşam Memnuniyeti Araştırması	2013
	Kamunun sağlık hizmetlerinden memnuniyet oranı	Pozitif	TÜİK, İl Düzeyinde Yaşam Memnuniyeti Araştırması	2013
Eğitim	Okul öncesi eğitimde (3-5 yaş) net okullaşma oranı	Pozitif	Milli Eğitim Bakanlığı	2014-2015
	TEOG sistemi yerleştirmeye esas puan ortalaması	Pozitif	Milli Eğitim Bakanlığı	2015
	YGS puan ortalaması	Pozitif	Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı (ÖSYM)	2015
	Fakülte veya yüksekokul mezunlarının oranı	Pozitif	TÜİK, Ulusal Eğitim İstatistikleri	2014
	Kamunun eğitim hizmetlerinden memnuniyet oranı	Pozitif	TÜİK, İl Düzeyinde Yaşam Memnuniyeti Araştırması	2013
Çevre	PM10 istasyon değerleri ortalaması (hava kirliliği)	Negatif	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	2014
	Km2'ye düşen orman alanı	Pozitif	Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Harita Genel Komutanlığı	2012
	Atık hizmeti verilen nüfusun oranı	Pozitif	TÜİK, Belediye Atık İstatistikleri	2014
	Sokaktan gelen gürültü problemi yaşayanların oranı	Negatif	TÜİK, İl Düzeyinde Yaşam Memnuniyeti Araştırması	2013
	Belediyenin temizlik hizmetlerinden memnuniyet oranı	Pozitif	TÜİK, İl Düzeyinde Yaşam Memnuniyeti Araştırması	2013
Güvenlik	Cinayet oranı (bir milyonda kişi)	Negatif	Emniyet Genel Müdürlüğü	2014
	Ölümlü ve yaralanmalı trafik kazası sayısı (bin kişi)	Negatif	TÜİK, Ulaştırma İstatistikleri	2014
	Gece yalnız yürürken kendini güvende hissedilenlerin oranı	Pozitif	TÜİK, İl Düzeyinde Yaşam Memnuniyeti Araştırması	2013
	Kamunun asayiş hizmetlerinden memnuniyet oranı	Pozitif	TÜİK, İl Düzeyinde Yaşam Memnuniyeti Araştırması	2013
Sivil Katılım	Mahalli idareler seçimlerine katılım oranı	Pozitif	TÜİK, Mahalli İdareler Seçim İstatistikleri	2014
	Siyasi partilere üyelik oranı	Pozitif	Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı	2014
	Sendika/dernek faaliyetleri ile ilgili olanların oranı	Pozitif	TÜİK, İl Düzeyinde Yaşam Memnuniyeti Araştırması	2013
Altyapı hizmetleri ne erişim	İnternet abone sayısı (yüz kişi)	Pozitif	Bilgi ve İletişim Teknolojileri Kurumu	2014
	Kanalizasyon ve şebeke suyuna erişim oranı	Pozitif	TÜİK, Belediye Su ve Atıksu İstatistikleri	2014
	Havalimanına erişim oranı	Pozitif	Çevrimiçi Veri Kaynakları, Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı	2015
	Belediyenin toplu taşıma hizmetlerinden memnuniyet oranı	Pozitif	TÜİK, İl Düzeyinde Yaşam Memnuniyeti Araştırması	2013
Sosyal Yaşam	Sinema ve tiyatro seyirci sayısı (yüz kişi)	Pozitif	TÜİK, Sinema ve Tiyatro İstatistikleri	2014
	Bin kişi başına düşen alışveriş merkezi alanı	Pozitif	Alışveriş Merkezleri ve Yatırımcıları Derneği	2015
	Sosyal ilişkilerinden memnuniyet oranı	Pozitif	TÜİK, İl Düzeyinde Yaşam Memnuniyeti Araştırması	2013
	Sosyal hayatından memnuniyet oranı	Pozitif	TÜİK, İl Düzeyinde Yaşam Memnuniyeti Araştırması	2013
Yaşam Memnuniyeti	Mutluluk Düzeyi	Pozitif	TÜİK, İl Düzeyinde Yaşam Memnuniyeti Araştırması	2013

Harita: İllerde Yaşam Endeksi Haritası (2015)

TÜİK, İllerde Yaşam Endeksi, 2015
TurkStat, Well-Being Index for Provinces, 2015

TÜİK bu raporda İllerde Yaşam Endeksi Haritası oluşturmuştur. TÜİK iller yaşam endeksinde ilk sırayı Isparta almıştır. TÜİK, İllerde Yaşam Endeksi, 2015 haritasına göre yaşam endeksi yüksek olan 10 il sırasıyla Isparta(1), Sakarya(2), Bolu(3), Kütahya(4), İstanbul(5), Uşak(6), Balıkesir(7), Artvin(8), Kırıkkale(9) ve AfyonKarahisar(10)'dır. En kötü olan 10 il ise en düşükten sırasıyla Muş(81), Mardin(80), Ağrı(79), Şırnak(78), Batman(77), Hakkari(76), Diyarbakır(75), Ardahan(74), ŞanlıUrfa(73) ve Iğdır(72)'dir. 2015 Türkiye İllerde Yaşam Endeksi haritasına göre bölgeler açısından bakıldığında; yaşam endeksi yüksek olan illerin daha çok iç Anadolu bölgesi ve İç Ege bölgesinde toplandığı görülmektedir. Daha sonra sırasıyla Marmara Bölgesi, Ege Bölgesi ve Karadeniz bölgesinde olduğu görülmektedir. Sonra sırasıyla Akdeniz, Doğu Anadolu Bölgesi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde olduğu görülmektedir.

Tablo-2: Isparta, Mersin, Adana, Antalya ve Kahramanmaraş İllerin Yaşam Endeksi Sıralaması ve Endeks Değerleri

	Isparta		Mersin		Adana		Antalya		Kahramanmaraş	
	Sıra	Endeks	Sıra	Endeks	Sıra	Endeks	Sıra	Endeks	Sıra	Endeks
Genel Endeks	1	0,6745	59	0,4772	61	0,4678	44	0,5458	48	0,5328
Konut	4	0,9059	52	0,6919	59	0,6180	23	0,8189	64	0,5319
Çalışma Hayatı	13	0,6582	67	0,4137	66	0,4200	29	0,6166	65	0,4520
Gelir ve Servet	19	0,5267	62	0,2885	53	0,3506	8	0,5838	63	0,2621
Sağlık	1	0,8408	64	0,5062	66	0,5039	41	0,6249	25	0,6490
Eğitim	2	0,7370	17	0,6418	63	0,4477	16	0,6437	61	0,4805
Çevre	20	0,6732	28	0,6506	39	0,6181	21	0,6665	47	0,6009
Güvenlik	13	0,7336	76	0,4539	78	0,4224	79	0,4114	4	0,7480
Sivil Katılım	46	0,4176	64	0,3688	43	0,4243	55	0,3980	13	0,5079
Altyapı Hizmetlerine Erişim	24	0,5204	23	0,5253	4	0,6784	9	0,6237	50	0,3906
Sosyal Yaşam	7	0,6109	44	0,4042	54	0,3536	46	0,3975	23	0,5033
Yaşam Memnuniyeti	13	0,7951	71	0,3044	70	0,3089	78	0,2189	16	0,7346

Bu çalışmada Akdeniz bölgesinde yer alan büyük illerden Mersin, Adana, Antalya, Kahramanmaraş ve sıralamada 1.olan Isparta illeri genel endeks ve 11 alt boyut göstergesi açısından incelenmiştir. Buna ait iller sıralaması ve endeks değerleri Tablo-2 de sunulmuştur.

SONUÇ:

Toplam 81 il değeri olduğu için burada sıralamada 41.sıra altında olan değerlerin Türkiye ortalamasından düşük olduğu varsayılmıştır. İller buna göre değerlendirilecektir.

Isparta ili açısından;

Genel endeks kapsamında 81 il içerisinde 1.sırada yer almaktadır. Sağlık göstergeleri açısından 1.sırada, eğitim göstergeleri açısından 2.sırada, konut göstergeleri açısından 4.sırada, sosyal yaşam göstergeleri açısından 7. Sırada ve güvenlik, çalışma hayatı ve yaşam memnuniyeti göstergeleri açısından 13.sırada yer almaktadır. En kötü olduğu sivil katılım göstergesi ile 46.sırada ve Türkiye ortalamasının altında yer almıştır. Tek Türkiye ortalamasının altında olduğu değer bu göstergededir. Diğer bütün göstergeler Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Mersin ili açısından;

Genel endeks kapsamında 81 il içerisinde 59.sırada yer almaktadır. Dolayısıyla Türkiye ortalamasının altında bir sıralamaya sahiptir. Ortalamadan iyi olduğu göstergeler sırasıyla şunlardır: En iyi olduğu gösterge 17.sıra ile eğitimidir. Sonra altyapı hizmetlerine erişim göstergesi ile 23.sırada, çevre göstergesi ile 28.sırada yer almaktadır. Diğer bütün göstergeler açısından Türkiye ortalamasının altındadır. En kötü olduğu göstergeler ise; güvenlik göstergesi ile 76.sırada, yaşam memnuniyeti göstergesi açısından 71.sırada, sağlık ve sivil katılım göstergeleri açısından 64.sırada yer almaktadır.

Adana ili açısından;

Genel endeks kapsamında 81 il içerisinde 61. sırada yer almaktadır. Dolayısıyla Türkiye ortalamasının ve Mersin ilinin de altında bir sıralamaya sahiptir. Ortalamadan iyi olduğu göstergeler sırasıyla şunlardır: En iyi olduğu gösterge 4.sıra ile altyapı hizmetlerine erişimdir. Sonra çevre göstergesi ile 39.sırada yer almaktadır. Diğer bütün göstergeler açısından Türkiye ortalamasının altındadır. En kötü olduğu göstergeler ise; güvenlik göstergesi açısından 78.sırada, yaşam memnuniyeti göstergesi açısından 70.sırada, sağlık ve çalışma hayatı göstergeleri açısından 66.sırada yer almaktadır.

Antalya ili açısından;

Genel endeks kapsamında 81 il içerisinde 44. sırada yer almaktadır. Dolayısıyla Türkiye ortalamasının biraz altında bir sıralamaya sahiptir. Ortalamadan iyi olduğu göstergeler sırasıyla şunlardır: En iyi olduğu gösterge 8.sıra ile gelir ve servettir. Dolayısı ile bu bölgedeki insanlar daha fazla gelir elde etmektedirler. Tarım ve turizmin bu bölgede iyi olması bunun başlıca sebebidir. Gelir düzeyinin yüksek olmasına rağmen diğer alt göstergelerin neden daha düşük olduğu araştırma konusudur. Sonra altyapı hizmetlerine erişim göstergesi ile 9.sırada, eğitim göstergesi ile 16.sırada, çevre göstergesi ile 21.sırada, konut göstergesi ile 23.sırada, çalışma hayatı göstergesi ile 29.sırada ve sağlık göstergesi açısından 41.sırada yer almaktadır. Diğer bütün göstergeler açısından Türkiye ortalamasının altındadır. En kötü olduğu göstergeler ise; güvenlik göstergesi ile 79.sırada, yaşam memnuniyeti göstergesi açısından 78.sırada, sivil katılım göstergesi açısından 55.sırada yer almaktadır. Gelir ve servet göstergesinin yüksek olmasına rağmen yaşam memnuniyeti göstergesi açısından en alt sıralardan 78.sırada olması

araştırılması gereken bir durumdur. Bu iki gösterge nedeniyle diğer göstergeler açısından yüksek olan ilimizin genel gösterge değeri düşmüştür.

Kahramanmaraş ili açısından;

Genel endeks kapsamında 81 il içerisinde 48. sırada yer almaktadır. Dolayısıyla Türkiye ortalamasının altında ve Antalya ilinin biraz altında bir sıralamaya sahiptir. Adana ve Mersin ilinden daha iyi sıralamadır. Diğer illerin biraz tersi bir durum söz konusudur. En iyi olduğu gösterge güvenlidir ve 4.sıradadır. Oysa bölgedeki diğer illerde güvenlik göstergesi Mersin için 76.sırada, Adana için 78.sırada ve Antalya için 79.sıradadır. Ortalamadan iyi olduğu göstergeler sırasıyla şunlardır: En iyi olduğu gösterge 4.sıra ile güvenlidir. Sonra sivil katılım göstergesi ile 13.sırada, yaşam memnuniyeti açısından 16.sırada, sosyal yaşam göstergesi açısından 23.sırada, sağlık göstergesi açısından 25.sırada yer almaktadır. Diğer bütün göstergeler açısından Türkiye ortalamasının altındadır. En kötü olduğu göstergeler ise; çalışma hayatı göstergesi ile 65.sırada, konut göstergesi açısından 64.sırada, eğitim göstergesi açısından 61.sırada yer almaktadır.

İLLERİN YAŞAM ENDEKSİ ve İÇ GÖÇLER İLE İLİŞKİSİ:

Bölgesel dengesizliklerin kalkınmanın önünde bir engel olması nedeniyle, bu dengesizliklerin kapatılmasında etkili olan sosyo-ekonomik faktörleri belirlemek önemli bir araştırma alanıdır (Yamanoğlu, 2008:33). Bu çalışmada elde edilen değerleri değerlendirmede göçlerin önemi büyüktür.

Ekonomik gelişme farklılıkları ülkeler arasında olduğu gibi, bölgeler ve iller arasında da görülebilir. Ülkenin belli bölgeleri gelişmiş ve daha sanayileşmiş bir yapıya sahip iken; diğerleri geri kalmış, hatta birer tarım bölgesi konumunda olabilir. Bu durum bölgelerarası göç hareketlerini teşvik eder (Çelik, 2007: 92). Göçler nüfus yoğunluğunun nispeten düşük olduğu bölgelerden nüfus yoğunluğunun yüksek olduğu bölgelere doğru olur. Çünkü bu bölgelerde genellikle görece daha iyi; sosyal ve ekonomik fırsatlar, güvenlik, eğitim, sağlık hizmetleri, çalışan ücretleri, girişimcilik faaliyetleri ve eğlence gibi pozitif faktörler vardır (De Haas, 2008:10). Bu nedenle; gerek haritadaki duruma, gerekse Tablo-2 deki genel endeks açısından yüksek olmasını beklediğimiz illerden Mersin, Adana, Antalya ve Kahramanmaraş illerinin

gösterge değerlerinin düşük olmasının ilk sebeplerinden birinin bu illerdeki iç göç olduğu düşünülebilir.

Türkiye’de iç göç hareketleri 1950’lerden bu yana giderek önem kazanan bir olgudur. Türkiye’de genel olarak iç göçün yönü, daha az gelişmiş Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi illerinden, sanayileşmiş ve görece kişi başına gelir düzeyinin yüksek olduğu Batı Bölgelerindeki illere doğrudur (Bülbül ve Köse, 2010:75). Dolayısıyla insanların yaşadıkları bölgelerden ayrılarak, yeni yerleşim yerlerine göç etmelerinin temel nedeni, daha iyi istihdam, gelir, kamu hizmeti dolayısıyla daha iyi yaşam beklentisidir (Kandemir, 2010:9). Lee (1966)’ye göre göçmenler, yaşadıkları ve göç etmeyi planladıkları bölgelerin olumlu (artı) ve olumsuz (eksi) yönlerini değerlendirip, göç sürecinde yaşayacakları zorlukları da dikkate alarak göç kararını vereceklerdir. Göç kararlarında genellikle istihdam imkânı (Kandemir, 2010), dolayısıyla gelir faktörü (R.Yamak ve N.Yamak, 1999) etkili olmasına karşın, Issah ve diğ. (2005)’in de ifade ettiği gibi insanların göç etmelerinde gelir farklılıklarının yanında, altyapı ve konfor farklılıkları da güçlü bir etkiye sahiptir. Türkiye’deki iç göç hareketlerinde de benzer nedenler etkili olmaktadır.

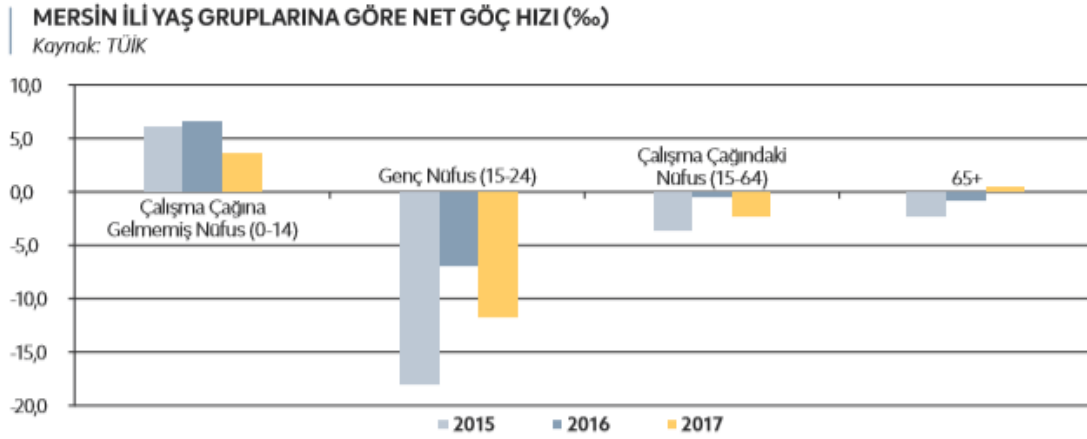
Örneğin TÜİK (2013:54)’in, Nüfus ve Konut Araştırması 2011’de belirttiği gibi, Türkiye’deki iç göç nedenlerinden en yüksek pay %46,1 ile hanedeki fertlerden birine bağımlı göç iken, bunu %24,8 ile istihdam nedeniyle göç (%12,9 ile iş aramak/bulmak ve %11,9 ile tayin/iş değişikliği), %17,7 ile eğitim, %8,5 ile evlilik ve boşanma, %1 ile sağlık, %2 ile diğer faktörler izlemektedir. Görüldüğü gibi hanedeki fertlerden birine bağımlı göç dışında Türkiye’de iç göçün en önemli nedeni istihdam dolayısıyla gelir ve eğitimidir.

Göç eden aileler genellikle daha yüksek gelir düzeyine ulaşabilmekte ancak konut gibi alanlarda daha kötü şartlara maruz kalabilmektedir (HagenZanker ve Azzarri, 2009:29-30). düşük gelir grubundaki insanlar ise barınma ihtiyaçlarını gecekondular sayesinde daha kolay çözebilmektedirler (Yıldırım, 2004:153). Bu araştırmadaki iller grafiklerden de görüleceği gibi çok göç alan şehirlerdir. Mersin, Adana, Antalya ve Kahramanmaraş illerinin genel yaşam endekslerinin düşük olmasının sebebi göçlerdir. Çünkü göç eden insanların konut, çalışma hayatı, gelir ve servet, sağlık, eğitim, çevre, güvenlik, altyapı hizmetlerine erişim, sosyal yaşam ve yaşam memnuniyeti değerleri çok düşüktür. Bu değerlerin düşmesi ortalama ve ortalama üstü değerleri düşürmektedir.

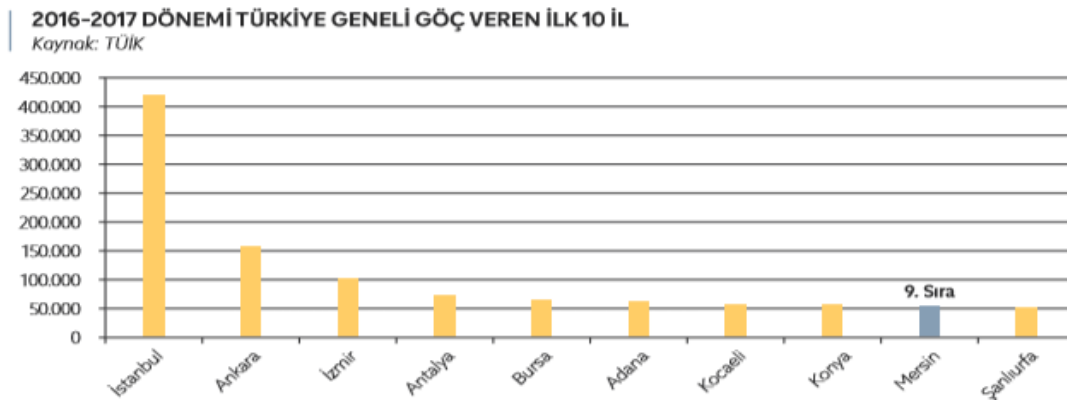
Bu çalışmadan çıkarılacak sonuçlardan birisi de iç göçün önlenmesine yönelik öneriler olacaktır. Net göç düzeyi pozitif ve negatif olan iller arasında, yaşam endeksini belirleyen 11 boyut (konut, çalışma hayatı, gelir ve servet, sağlık, eğitim, çevre, güvenlik, sivil katılım, altyapı hizmetlerine erişim, sosyal yaşam ve yaşam memnuniyeti) açısından anlamlı bir fark olup olmadığını test edilebilir.

2016-2017 döneminde Mersin ili net göç hızındaki değişimler yaş gruplarına bir önceki dönemle karşılaştırıldığında çalışma çağına gelmemiş (0-14) yaş grubunda net göç hızında artış hızı önceki döneme göre yavaşladığı, genç nüfus(15-24) ve çalışma çağındaki nüfus(15-64) yaştaki nüfusta verilen göçlerdeki artış nedeniyle net göç hızında negatif yönlü artış kaydedilmiştir.65+ üzerinde ise alınan göçlerdeki artışın verilenin üzerinde olmasının etkisiyle pozitif yönlü artış kaydedilmiştir.

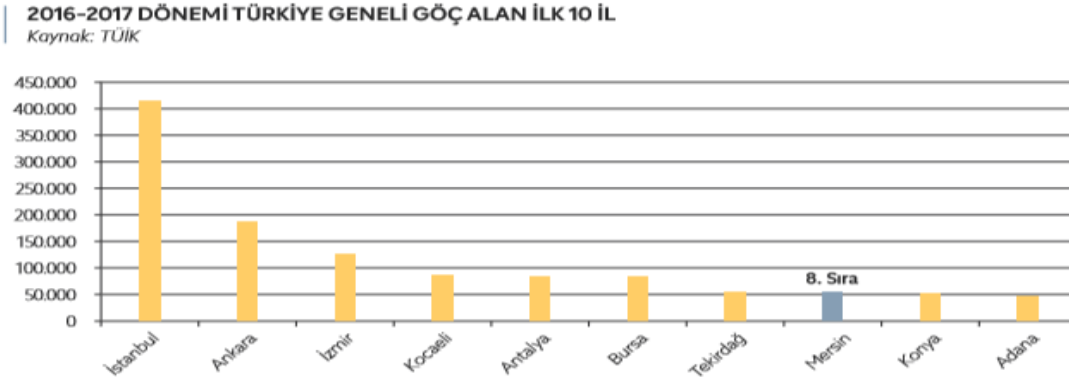
Grafik-1: Mersin İli Yaş Gruplarına Göre Net Göç Hızı (%0)

Grafik-2: 2016-2017 Dönemi Türkiye Geneli Göç Veren İlk 10 İl

Grafik-3: 2016-2017 Dönemi Türkiye Geneli Göç Alan İlk 10 İl

SONUÇ

TÜİK, İllerde Yaşam Endeksi, 2015 haritasına göre yaşam endeksi yüksek olan 10 il sırasıyla Isparta(1), Sakarya(2), Bolu(3), Kütahya(4), İstanbul(5), Uşak(6), Balıkesir(7), Artvin(8), Kırıkkale(9) ve AfyonKarahisar(10)'dır. En kötü olan 10 il ise en düşükten sırasıyla Muş(81), Mardin(80), Ağrı(79), Şırnak(78), Batman(77), Hakkari(76), Diyarbakır(75), Ardahan(74), ŞanlıUrfa(73) ve Iğdır(72)'dir. 2015 Türkiye İllerde Yaşam Endeksi haritasına göre bölgeler açısından bakıldığında; yaşam endeksi yüksek olan illerin daha çok iç Anadolu bölgesi ve İç Ege bölgesinde toplandığı görülmektedir. Daha sonra sırasıyla Marmara Bölgesi, Ege Bölgesi ve Karadeniz bölgesinde olduğu görülmektedir. Sonra sırasıyla Akdeniz, Doğu Anadolu Bölgesi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde olduğu görülmektedir.

Çalışma kapsamında ele alınan Isparta, Mersin, Adana, Antalya ve Kahramanmaraş illerine bakıldığında İller Yaşam Endeksi genelinde Isparta'nın 1.sırada, Antalya'nın 4..sırada, Kahramanmaraş'ın 48.sırada, Mersin'in 59.sırada ve Adana'nın 61.sırada olduğu görülmüştür. İllerin alt göstergeler açısından değerleri incelendiğinde ise; göstergelerin birbiri ile ilişkilerinde bazı tezatlıkların olduğu görülmüştür. Örneğin: Antalya ilinin En iyi olduğu gösterge 8.sıra ile gelir ve servet olmasına rağmen yaşam memnuniyeti göstergesi açısından en alt sıralardan 78.sırada olması araştırılması gereken bir durumdur. Kahramanmaraş'ta güvenliğin 4.sıra ile en üstlerde olması, konutun 64.sırada, çalışma hayatının 65.sırada, gelir ve servetin 63.sırada, eğitimin 61.sırada olmasına rağmen yaşam memnuniyetininin 16.sırada olması da ciddi araştırılması gereken bir konudur. Bu değer neredeyse yaşam endeksi en iyi olan Isparta'nın 13.sırada olan yaşam memnuniyetine çok yakındır. Bu değer diğer 3 ilden çok

yüksektir. Oysa Antalya araştırılan illerdeki en iyi gelir seviyesine sahip olmasına rağmen yaşam memnuniyeti seviyesi çok düşüktür. Bu konuların ilgili bilim alanları açısından irdelenerek incelenmesi uygun olacaktır.

Ekonomik büyüklük her zaman insani gelişmişliğin bir göstergesi olmayabilir. İnsani Gelişme için her bölge kapsamında ayrı ve bağımsız hedefler oluşturulmalı, ayrı stratejiler, ayrı politikalar geliştirilmelidir. İnsani gelişmişliğin; ekonomik büyüme ve kalkınmayı da beraberinde getireceği unutulmamalıdır.

Gelişme hem iktisadi hem de sosyal açıdan bir bütündür. Bu nedenle, iller arasındaki yaşam endeksi farklılıkların araştırılması, birbirleriyle karşılıklı etkileşim içindeki çok sayıda göstergenin birlikte ele alınmasını, birlikte incelenmesini ve ona göre planlama yapılmasını gerektirir. İllerde Yaşam Endeksi, insani gelişme konusunda; uzun dönemli eğilimleri izlemek, iller ve bölgeler arasındaki farklılığı ortaya koyabilmek, iller ve bölgesel gelişme politikalarının hazırlanmasında faydalanılmak adına önemli bir araçtır. Bunları gerçekleştirebilmek için bu tür verilerin düzenli ve doğru yayınlanması önemlidir.

Ancak planlamalardaki eksiklikler dikkate alınarak yapılacak yatırımlarda, diğer illerimizde de ekonomik gelişmelere bağlı olarak ilerlemenin olabileceği göz ardı edilmemelidir. Bu araştırmayla, bölgelerin hatta illerin gelişmişlik göstergesi sayılan endeks değerlerinin belirlenmesi, dolayısıyla düşük değerleri tespit etmemizi sağlamış, bunun sonucunda da yapılacak yatırımlarda hangi alanlara daha öncelik tanınması konusunda bir fikir oluşturmuştur.

İller arası rekabet endeksi sonuçları gerek yerel yöneticiler gerekse merkezi karar alma noktalarındaki kamu yöneticileri için düzenli bir girdi olacaktır. Bu endeksin yıllar içerisindeki değişimi, o ilin Türkiye'deki iller arasındaki göreceli performansını da gösterecektir ki, bu durum özellikle yerel yöneticilerin bir nevi performansı olarak değerlendirilebilir. Aynı şekilde, iller arası gelişmişlik farklarını ortadan kaldırmak isteyen merkezi karar vericiler, ilgilendikleri ilin diğer rekabet açısından avantajlı illere göre zayıf kalan yönlerini güçlendirerek, iller arası gelişmişlik farklarının azaltılması yolunda stratejiler üretebileceklerdir.

İller arası rekabet endeksi bir ilde yatırım yapmayı düşünen özel sektör yöneticileri için de önemli bir girdi olacaktır. İlde yeni bir yatırımın rekabetçi olup olamayacağını belirleyecek çevresel etkenlerin durumu endeksin bir çıktısıdır. Bu sebeple, rekabetçilik endeksinde daha üst sıralarda yer alan bir ilde yatırım yapmak genelde özel sektör için daha avantajlı olacaktır. Çünkü o ilin yeni yatırımın daha rekabetçi olabilmesi için diğer illere göre daha fazla avantaj sağlaması

mümkün olacaktır. Bölgesel kalkınma stratejilerinde sanayileşmenin ülkenin belirli bölgelerinde yığılması sonucu ortaya çıkan eşitsizliği gidermek amacıyla, geri kalmış bölgelerde sanayinin desteklenerek geliştirilmesi ve ülkelerinin tüm bölgelerinde adil bir refah dağılımı sağlanması hedefi konmaktadır (Pehlivan; 2013:415).

KAYNAKÇA

Akar, S. (2014). “Türkiye’de Daha İyi Yaşam Endeksi: OECD Ülkeleri İle Karşılaştırma”, Journal of Life Economics, 1/2014.

Bülbül, S. ve Köse, A. (2010). “Türkiye’de Bölgelerarası İç Göç Hareketlerinin Çok Boyutlu Ölçekleme Yöntemi ile İncelenmesi”, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, Cilt:39, Sayı:1,75-94.

Çelik, F. (2007). “Türkiye’de İç Göçler: 1980-2000”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 22 Yıl : 2007/1, 87-109.

De Haas, H. (2008). “Migration and Development A Theoretical Perspective”, International Migration Institute, James Martin 21st Century School University of Oxford, Working Papers, (Year 2008), Paper 9.

Günsoy, G. (2005). “İnsani Gelişme Kavramı ve Sağlıklı Yaşam Hakkı”. ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, Zonguldak.

Hagen-Zanker, J. & Azzarri, C. (2009). “Are Internal Migrants in Albania Leaving for the Better?”, ESA Working Paper No. 09-08, (June 2009), <http://www.fao.org/3/a-ak332e.pdf>, Erişim tarihi: 12.12.2016

İssah, İ. Tariq, Y.K. & Komei S. (2005). “Do Migrants React to Infrastructure Difference Between Urban and Rural Areas? Development of an Extended Haris-Todaro Model”, Review of Urban & Regional Development Studies (RURDS), Vol. 17, No:1.

Kandemir, O. (2010). “İktisadi Gelişme Sürecinde Göç Olgusu: Türkiye Örneği”, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Kandemir, O. ve Kürkcü, M. (2016). “Bir Refah Göstergesi Olan “Yaşam Endeksi” Bağlamında Kastamonu İlinin Değerlendirilmesi”, I. Uluslararası Abana Sempozyumu, 20-21 Mayıs 2016, Abana/Kastamonu.

Lee, E. S. (1966). “A Theory of Migration”, Demography, Vol: 3, No:1, 47– 57.

Kandemir, O. (2017). “Refah göstergeleri Bağlamında Türkiye’de İller arası iç göç hareketlerinin analizi”, İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Cilt: 6, Sayı: 1, 2017 Sayfa: 275-288 Received/Geliş: Accepted/Kabul: [17-01-2017] – [10-03-2017]

Pehlivan, P. (2013). “*Türkiye’de Kalkınma Ajanslarının Yerel Ekonomi Üzerindeki Etkileri; Zafer Kalkınma Ajansı Örneği*”, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt; 11, Sayı: 3.

Taban, S. ve Kar, M. (2015). *Kalkınma Ekonomisi*, (2. Baskı), Ekin Yayınevi, Bursa.

TÜİK (2013), Nüfus ve Konut Araştırması, 2011, http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=11&KITAP_ID=276, Erişim tarihi: 07.11.2016.

TÜİK (2016), İllerde Yaşam Endeksi 2015, 22 Ocak 2016 tarih ve 24561 sayılı Haber Bülteni, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24561>, Erişim tarihi: 06.11.2016.

UNDP. (1990). "Human Development Report 1990", <http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr1990>

Yamak, R. ve Yamak, N. (1999). “*Türkiye’de Gelir Dağılımı ve İç Göç*”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(1), ss. 16-28.

Yavilioğlu, C. (2002). “*Kalkınmanın anlam bilimsel tarihi ve kavramsal kökenleri*”. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 3/1, 59-77.

Yıldırım, A. (2004). “*Kentleşme ve Kentleşme Sürecinde Göçün Suç Olgusu Üzerindeki Etkileri*”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi (Kent ve Çevre Bilimleri) Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Irak'ta Türkçe Yer Adları

Necat Kevserođlu⁹

ÖZET

Bugün Irak Devleti'nin yer aldığı bölge, çok eski çağlarda Mezopotamya olarak bilinirdi. Mezopotamya: Irmaklar arası ülke, Batı Asya'da, Dicle ile Fırat Irmakları arasında bulunan ve adını buradan alan Mezopotamya, verimli topraklar, uygun iklim olduğundan, çok eski zamanlardan beri yoğun göçe sahne olmuş, birçok farklı kültür ve halk bir arada yaşamışlardır. Bölgede gelişmiş bir medeniyet teşkil etmiştir ve "Medeniyetler Beşiği" olarak anıldığından dolayı ilk okur-yazar topluluğuna da ev sahipliği yapmıştır. Eski çağlarda verimli toprak ve doğal kaynaklar yüzünden, türlü egemenlikler kurulmuştur ilkin Sümerler, Persler, Akadlar, Babilliler, Asurlular, Sasaniler ve daha birçok kavim Mezopotamya'da kök salmıştır.

Bu çalışmada, Irak'ın en önemli bileşenlerinden biri olan Türkmenler'in, Irak'ta bıraktığı kültürel miras üzerinde durulacaktır. Özellikle de Irak'ta Türkçe yer adları incelenecektir.

Anahtar Sözcükler:

Irak, Kerkük, Türk, Türkmen, Türkçe, Türkçe Yer adları.

⁹ Kerkük, Irak. Türkmeneli Dergisi Başyazarı.

GİRİŞ

Bugün Irak Devleti'nin yer aldığı bölge, çok eski çağlarda Mezopotamya olarak bilinirdi. Mezopotamya: Irmaklar arası ülke, Batı Asya'da, Dicle ile Fırat Irmakları arasında bulunan ve adını buradan alan Mezopotamya, verimli topraklar, uygun iklim olduğundan, çok eski zamanlardan beri yoğun göçe sahne olmuş, birçok farklı kültür ve halk bir arada yaşamışlardır.

Bölgede gelişmiş bir medeniyet teşkil etmiştir ve "Medeniyetler Beşiği" olarak anıldığından dolayı ilk okur-yazar topluluğuna da ev sahipliği yapmıştır.

Eski çağlarda verimli toprak ve doğal kaynaklar yüzünden, türlü egemenlikler kurulmuştu ilkin Sümerler, Persler, Akadlar, Babilliler, Asurlular, Sasaniler ve daha birçok kavim Mezopotamya'da kök salmıştır.

Irak'ta Türk Varlığı

Irak'ta Türk varlığını çok eski çağlara kadar götürebiliriz. Bugünkü bilgilerimize göre, Türklerin Irak'a ilk girişlerine ilişkin yaygın olan iki farklı görüş vardır.

Birinci görüşe göre,ki genellikle ilgili Arap tarihçilerinin kitaplarında yer alarak-Türkler,H.54(M.674) tarihinden itibaren hilâfet merkezeini ve halifeyi korumakla görevlendirilerek Irak'ta varlık göstermişler.

İkinci görüşe göre,söz konusu tarih,Sümerlerin Mezopotamya'ya gelmesiyle başlar,yani M.Ö.5000yılına kadar uzanır.Çünkü Sümer yazısının çözülme sürecinin başladığı, xix.yüzyıldan itibaren birçok bilim adamı tarafından Sümer dilinin Ural-Altay dil ailesiyle ve bu arada Türkçeyle akraba olduğu iddia edilmiştir. (Homel, 1925: Tallquist 1938 vb) Bu iddia, esas itibariyle söz varlıklarının karşılaştırılmasına dayanmaktadır. Çok sayıda-(O.N Tunçın(1990) araştırmasına göre yüzden fazla-Sümerce kelime ile Türkçe kökler arasında benzerlik ve bir olduğu kelimeler vardır. Sümer –Türk akrabalığının en katı aleyhtarı (Aliyev 1960) tarafından bile kabul edilmiştir.

Bu araştırmalardan kesin netice olarak, kendilerine Sug-Gig olarak adlandıran Sümerler,kabileler birliği olan Subarların bir koludur.Sümerlerin dil ve kültüründe belli oranda Türk unsurlarının bulunması,eski Subarların içinde Proto-Türklerin de var olduğuna işaret eder.Dolayısıyla,Irak arazisinde Türklerin tarihini Subarların oroya geldiği zamandan,yani

aşağı yukarı M.Ö.5000li yıllardan başlatmak mümkündür. Sümerlerin ata yurdunun Orta Asya olduğu ve İran, Kafkasya, Anadolu'dan geçerek Mezopotamya'ya geldikleri bir gerçektir. Yani Türkler M.Ö.5000 yıl önce Irak'ta varlık göstermişler.

2012 yılında yayımladığım "Irak'ta Türkçe Yer Adları Kılavuzu" adlı kitabımda, bazı araştırdığım ve incelediğim Türkçe yer adları, Irak'ta Türk varlığını çok eski çağlara götüren belgelerin göstergesidir. Çünkü bir bölgede yaşayan topluluk oradaki yerlere ad verir, köyler, tepeler kentler, obalar, mahalleler, tarihi yerler....adını orda ki yaşayanlardan alır. Bu tarihi bir gerçektir. Türkçe ad verilmiş olması. Türklerin orada hüküm sürmüş olmaları, veya bir süre için yaşamış olmalarından kaynaklanır, örneğin: Söz tepe, (سوز تبه) ve buna benzer sözler bölgede olduğundan belge diye gösterebiliriz.

Yukarıda açıklamalar, bize gösteriyor ki, Irak'ta Türk varlığı çok eski çağlara dayanmaktadır. Irak Türkleri, Irak medeniyetinin gelişiminde etkin katkısı vardır. Günümüzde Irak'ın her yerinde tüm tarihi, mimari, kültürel, eserlere kısa bir göz atarsak, tümü Türkler tarafından temeli atılmıştır. Bu tarihi bir gerçektir, çünkü M.1055 tarihinden başlayarak yani Tuğrul Beyin Bağdat'ta girmesiyle, Irak'ın idaresi Büyük Selçuklu Devletine geçmiştir, sonradan İlhanlılar, Akkoyunlular, Karakoyunlular, Sefaviler ve Osmanlıların bölgeden çıkışı 1918 yılının son aylarına kadar Irak'ta bu uzun süre Türk egemenliği ve varlığı söz sahibi ve hakim millet olduğundan dolayı yanı sıra, günümüzde, Irak'ta üç milyon üstünde bir nüfus çoğunluğu oluşturan Irak Türkleri Türkmeneli iklimini yurt edinen Türkler, ayrıca oldukları yerlere taşı, toprağına kendi damgalarını vurdular, ırmak, dere, dağ, göl, köy ve kent isimlerini Türk geleneğine göre ad verdiler, geldikleri yerlerde yerleşim sırasında her hangi bir hadiseye göre bulunan adları vermişlerdir, kendi yarattıkları, yaptıkları ve oluşturdukları yerlere alışık oldukları adları vermişlerdir.

Irak'ın tüm bölgelerinde toponomastik bir çalışma yapılırsa, binlerce Türkçe yer adlarına ulaşılır. Bendeniz hazırlamış olduğum 2012 yılında yayımlanan Irak'ta Türkçe Yer Adları kitabıma 3000 Türkçe Yer Adları tespit etmiştim.

Irak'ta geçen Türkçe yer adları, günümüzde varlığını koruyan adlardır ki, devlet sicillerinde, tapu senetlerinde, arşivlerde, haritalarda, tarih, coğrafya kitaplarında ve günümüzde halk arasında kullanılmaktadır.

Irak'ın muhtelif bölgelerinde olan Türkçe yer adlarından örnekler:

Sinek: سنك , Bağdat'ın Rusafa semtinde olan bir bölge ve çarşı adı. Eskiden bu bölge tarım yeri olduğundan ve suyu bol olduğu için sineğide çok idi. Bunun için Sinek adını almıştır bu yer. Bu yer Sineme Gaziden başlar, Şeyh Ömer kapısında sonra erer. Gününüzde ise, bölge, büyük bir ticari yerdir, Bağdat'ın en büyük araç yedek parçaları Sinek bölgesinde satın alınır. Günümüzde aynı adla tanınır.

Şorca: شورجه , Bağdat'ta büyük bir semet ve mahalle adı. Günümüzde Bağdat'ın en meşhur ve büyük bir ticari pazarıdır. Şorca adlı Kerkük'te de bir mahalle vardır. Aynı adla Süleymaniye iline bağlı, Ağcalar bucağına tabi Şorca adlı bir köy de vardır, Kerkük iline bağlı Kara – Hasan bucağına tabi bir Şorca adlı köyde vardır. Araştırmacı yazar Selim El Elusi'nin açıklamasına göre, Şorca ismi (Şeyreç) " شيرج " veya (Şirec) " الشيرج " Sözüden gelmez. Buda susam yağı demektir. Eskiden Bağdat'ın bu bölgesinde birden ziyade Museviler tarafından susam yağı çıkarılırdı. Bunlara halk Seyirce " السيرجه " veya şirce " الشيرجه " söylerlerdi. Sonradan sözcük ağızlarda şorca sözüne dönmüştü, böylece bölgede bu adı almıştır. Araştırmacı yazar Selim Alusin'in dediği üzerine rahmetli bilim adamı Dr. Mustafa Cevat'ın konu hakkında ayrı bir açıklaması vardır. Oda Şorca sözü hakkında, özet olarak bu söz " şorghah " sözüden gelmez. Bu da Türkçe olarak tuzluk veya tuzlu su " Şor su " (Irak Türkleri tuzlu su veya yemeklere şor sözü vermişlerdir) anlamındadır. Bağdat'ta da şorca bölgesi eskiden su gölü idi o gölün suyuda tuzlu olduğundan dolayı, Türkçe olan bu ismi almıştır. (bak, Cemal Baban, Usul Esmea El mavaki İrakiye, c1, s, 88, Bağdat 1976). Kerkük'te ve diğer yerlerde Şorca adlı bölgelerde olan su bulakları arklar ve göller hep tuzludur, Yani yerli halk ağızıyla şordur, bunun için bölgeye şorca diye adlandırılmıştır. Bu gerçeği yansıtan Kerkük iline bağlı Tazehurmatu doğusunda "Şirince bulak" adlı bir köy vardır. Yani bölge halkı, yerlerindeki su şirin ile "şirince bulak" şor yani tuzlu ise şorca diye adlandırmışlardır. Bunun için bizce Dr. Mustafa Cavadın açıklaması bilim ve akademik açısından doğruluğunu bizce yansıtıyor ve görüşlerin en gerçeğidir.

Ata ağaç: انا اغاج , Bağdat'ın, Hattaba mahallesinin eski adı. Rais-el-karye bölgesinin bir sokağının adı idi. Bölgede olan kocaman ve çok verimli atalı ağacın adını halk bölgeye vermiştir.

Birez: بيره ز , Bağdat'ta Rusafa kesminde olan bir mahalle. Osmanlı devrinden sonra, mahallenin adı Kamareddin ve Fazıl diye değiştirilmiştir. Bu yerler eskiden Birez adlı geniş bir mazarlık idi.Halk ağızında Birez geçerdi. Bağdat'ın doğu kapısı idi.

Birdar: بېردار , Musul ilinede olan bir bölge. Irak seferi sırasında Sultan Süleyman Kanuni bu yerde dincini almış. Bir sözü ile dardan oluşan birleşik addır. Bir ev anlamındadır.

Birguvir: بېر گوڤير , Musul'a bağlı, Hamidat nahiyesinin çevresinde yer alan tarihi, bir bölge- İslami devrinden kalan kalıntılardır. I.T.Y.S.de 688 numarayla kayıtlıdır.

Buzhane: بوز خانه , Bağdat'ta Rusafa kesminde, Bağdat valisi Mithat paşanın döneminde, Sanayi Mektebi yanında kurulan kar mekinesinin olduğu yer ve bölgeye verilen ad. Dicle nehrinin üstünde kurlan bu kar fabrikası, Askeri Hastanenin caddesinde idi. Günümüzde bölge bu adı almıştır.

Büğe: بوغه , Telafer ilçesine bağlı, İyaziye nahiyesine tabi bir köy.Büğe, büve, genellikle sığırlara saldıran, onların kanını emen, vızılılarıyla tedirginlik yaratan sokucu sinek , büvelek anlamındadır.Üçtepeliler adlı tarihi, bir yeride vardır.I.T.Y.S.de 1041 numarayla kayıtlıdır.

Çobantepesi: چوبان تپه سی , Karatepe bucağına bağlı, Hodeli köyünün çevresinde bulunan bir tarımsal yer ve tepe. Çoban ile tepeden oluşan birleşik yer adı, çobanların bu yerde sürülerini otlattıklarından ve bu bölgede yem çokluğundan dolayı, çoban tepesi demişler bu yere.

Çoğantepe: چوغان تپه , Telafer ilçe merkezinde yer alan bir tarihi, yer ve höyük. Madan ve Asurîler devrinden kalmadır. I.T.Y.S.de 961 numarayla kayıtlıdır.

Çohaçi: چوخاچی , Bağdat'ta Rusafa kesiminde bir çarşı. Bağdatlılar ağızında çohaçiye diye geçer. Bu çarşıda yün, ipek ve diğer kumaşlar satın alınır. Kazancılar çarşısından başlar, Çayır adlı çarşı başında sona erer, çi eki ile isim türetilmişti.

Çokdar: چوڤدار , Mikdadiye bucağına bağlı bir köy. Aynı köyde çokdar adlı bir tarihi, yer ve höyük vardır. İslami devrinden kalmadır. I.T.Y.S.de 412 numarayla kayıtlıdır. 28.2.1956 tarihli, 1802 sayılı resmi gazetede bildirilmiştir. Çokdar: çok ile dardan oluşan yer adı, dar: için alacağı şeye oranla ölçüleri yetersiz yerin anlama, bol yurt anlamındadır.

Kavluk: قاولق , Kadisiye iline bağlı Elşafiiye bucağının çevresinde olan tarihi, bir yer. Kildani ve İslami devrlerden kalmadır. Bölge kavluk olduğundan bu adı almıştır, yanı her yerde yılanların değiştirdiği ve attığı deriler görüldüğünden yerili halk, bölgeye bu adı vermişti. İTYSDe 225 numarayla kayıtlıdır. 25.2.1946 tarihli, 2345 sayılı resmi gazetede bildirilmiştir.

Kaya: قايه , Pencevin bölgesinde yer alan sıra dağların adıdır. Genellikle yüksekliği 7000ayaktır.

Kayabaşı: قيا باشى, Altünköprü bucağına bağlı bir köy. Aşağı Zapsuyu Altünköprü bucağında iki kole ayrılır ve bucağın bir km.güneyine düşen Kayabaşı mevkiinde tekrar birleşik addır. Kaya ile başından oluşan birleşir addır.

Kayınca: قاینجه, Halabçe ilçesine bağlı Hurmal bucağına tabi molla Hasan köyünün çevresinde olan bir tarihi, yer. Asurîler döneminden kalmaz. I.T.Y.S.de 33 numarayla kayıtlıdır. 10.11.1943 tarihli, 2124 sayılı resmi gazetede bildirilmiştir. Kayınca sözü zarf türeten (ca) eki ile isimden isim türetilmiştir.

Üçtepe: اوج تبه, Telafer ilçesinin çevresinde bulunan bir höyük ve tarihi tepe.

Oruçtepe: اورج تبه, Telafer ilçesine bağlı İyaziye bucağına tabi Abu–marya köyünde olan bir tarihi yer ve tepe adı. Asurîler devrinden kalmaz. ITYS de 924 numarayla kayıtlıdır. 25.11.1947 tarihli, 2553 sayılı resmi gazetede bildirilmiştir.

Şirincebulak: شیرنجه بولاق, Tazehurmatu bucağına bağlı bir köydür. Köyün su kanalı şirin sulu olduğundan yerli halk şirince bulak adı vermişler kendi köyelerine.

Şor Hamam: شور حمام, Bağdat'ın, Rusafa kesiminde bulunan bir mahalle adı. Eskiden 1730 İslam ve 30 musevi " Yahudi " nüfuslu bir mahalle idi. Bölgede olduğu eski bir hamamdan adını almıştır.

KAYNAKÇA:

- I.T.Y.S = Irak Tarihi Yerler Sicili
- Resmi Gazete: Irak Devleti tarafından çıkarılan resmi gazete, yeni çıkan devlet kanunları, bildirimler, bu gazete yayımlanır.
- Al- Azzavi, Abbas, Tarihül-Irak beyne İhtilaleyn, 8 Cilt, Bağdat, 1935-1956.
- AKBAYAR, Nuri, Osmanlı Yer Adları Sözlüğü, 2. Baskı, İstanbul 2001.
- BABAN, Cemal, Usul Esmâ'el – Müdün vel Mevaki'ul-'Irakiyye, Cilt 1, Bağdat 1989.
- El-Hileli, Abdulrazzak, Mu'cemel-Irak, 1-2 cilt.
- KEVSEROĞLU, Necat, Irak'ta Türkçe Yer Adları Kılavuzu, Kerkük 2012.
- TÜRK DİL KURUMU, Türkçe Sözlük, 10. Baskı.

MAKALE YAZIM KURALLARI

Yazım Dili ve Sayfa Yapısı:

- Yazım dili Türkçe, İngilizce ve Türk Dünyası kullanılan bütün dillerdir. Yazı karakteri olarak Times New Roman seçilmeli, sayfa yapısında tüm kenar boşlukları 2,5 cm olacak şekilde ayarlanmalıdır.
- MS Word dokümanı olarak ve 1,5 satır aralığında hazırlanmalıdır.

Metin Yapısı

Başlıklar metin içinde Makale Başlığı, Yazar Adı, Özetler, Anahtar Kelimeler, Giriş, konu başlıkları ve alt başlıkları, Sonuç şeklinde sıralanmalıdır.

- Makale başlığı (14 Punto/Koyu) sayfa ortalanarak yazılacaktır.
- Yazar adı, yazara ait kişisel bilgilere yer vermeksizin makalenin başlığı altına sağa yaslı olarak yazılacaktır.
- Yazara ait kişisel bilgiler, yazarın unvanı, bağlı bulunduğu kurum, elektronik posta adresi, ilk sayfada sayfa altı dipnotu (*) olarak verilecektir (Birden fazla yazar varsa birinci yazar için bir, diğerleri için artan miktarda yıldız kullanınız).
- Metin, Times New Roman ve 12 punto; dipnotlar ise aynı fontla fakat 10 punto ile yazılmalıdır (Açıklamalar dışında dipnot kullanılmamalıdır. Metin atıfları, metnin içinde ve APA yazım sistemine uygun olarak, aşağıda belirtildiği gibi yazılmalıdır).
- Makaleler, Giriş, Alt Başlıklar ve Sonuç bölümlerinden oluşmalıdır.
- **Makalelerde sayfa sınırlaması bulunmamakla birlikte, sayfa sayısının makul ölçülerde olması beklenir.**

Kaynakça Yazım Kuralları:

Makale tam metinleri APA sistemine uygun olarak hazırlanmalıdır. Kullanılacak APA sistemi sürümü en genel hatlarıyla:

- * Yazarların soyadlarının alfabetik sıralaması esas alınır.
- * Önce yazarın soyadı yazılır ve virgül konur. Yazarların soy isimleri Baş harf büyük harflerle kalın puntolarla yazılır.
- * Yazarın isminin baş harfi (büyük harfle) yazılıp, nokta konur.
- * Parantez içinde eserin yayınlandığı tarih yazılır, parantez kapatılır ve nokta konur.
- * Eserin tam ismi yazılır ve nokta konur.
- * Eser kitap ise eserin ismi italikle yazılır. Çalışma makale ise derginin adı italikle yazılır.
- * Eserin yayınlandığı şehir yazılıp iki nokta üst üste konur.
- * Yayınevinin adı yazılır.

Bu açıklamaların ışığında farklı türden akademik eserleri içeren APA (5) sürümüne uygun olarak hazırlanmış ayrıntılı bir örnek kaynakça:

Örnek Kaynakça

1. **Arslan, D. A.** (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem ve teknikleri*. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.

2. **Arslan, D. A. ve Arslan, G. (2017-a).** *Kültür, sanat, edebiyat, sosyolojisi.* Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.
3. **Arslan, D. A. (2017-b).** Samsun ve Orta Karadeniz bölgesinde göçün sosyolojik tahlili. VII. Uluslararası Canik Sempozyumu: “Geçmişten Günümüze Şehir Göç”, 16-18 Şubat, Samsun, Türkiye, 2017.
4. **Arslan, D.A. (2012-a).** Yerel seçim sonuçları temelinde Mersin’in siyasi yapısı. *International Journal of Human Sciences*, 9-2, 916-968.
5. **Arslan, D. A. (2012-b).** Geçmişten geleceğe Kağızman’ın siyasi yapısı: Yerel seçim sonuçları temelinde Kağızman’ın siyasi yapısının sosyolojik analizi. *Sosyoloji içinde* (587-606). Geçmişten Geleceğe Her Yönüyle Kağızman Sempozyumu Kars.
6. **Arslan, D.A. (2012-c).** Mersin Milletvekilleri’nin sosyolojik profilleri. *International Journal of Human Sciences*, 9-2, 587-622.
7. **Arslan, D. A. (2011-a).** *Who rules Turkey: Turkish power elite.* Berlin: LAP LAMBERT Academic Publishing.
8. **Arslan, D. A. (2011-b).** *Uygulamalı köy sosyolojisi: Kırsal yapı ve kalkınma dinamikleri ile 17 öncesi ve sonrası Ankara Kavaközü.* Mersin: Mersin Üniversitesi Yayınları.
9. **Arslan, D. A. (2005).** Educational bases of Turkish democracy: Educational backgrounds of Turkish elites. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi (Journal of Sociological Research)*, 8-1, 5-30.
10. **Arslan, D. A. (2004-c).** Türk medya elitleri: bir durum tespiti. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi (Journal of Sociological Research)*, 4-2, 135-164.
11. **Bozkurt, Ö. (1972).** *Ayrımsal sosyoloji ve toplumsal yapı.* Ankara: Sevinç Matbaası.
12. **Buğra, A. (1995).** *Türkiye’de devlet ve işadamları.* İstanbul: İletişim Yayınları.
13. **Bulmer, M. (1994).** *Sociological research methods.* London: Macmillan.
14. **Cüceloğlu, D. (200).** *İnsan ve davranışı.* Ankara: Remzi Kitabevi.
15. **Nirun, N. (1991).** *Sosyal dinamik bünye analizi.* Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
16. **Ozankaya, Ö. (1971).** *Köyde toplumsal yapı ve siyasal kültür.* Ankara: Sevinç Matbaası.

NOTLAR

.....
.....
.....

